

Selvityksen toteuttivat
Tarton ympäristökoulutuskeskus
ja Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy
(yksikkö Ympäristökoulu Polku)

VIRON JA SUOMEN KANSALLISTEN LAADUNVARMISTUS- MENETELMIEN VERTAILU

ERASMUS+-hanketta
"Yhdessä kohti ympäristökasvatuksen
laadun parantamista"

31.12.2024

Tämän selvityksen toteuttivat Tarton ympäristökoulutuskeskus ja Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy (yksikkö Ympäristökoulu Polku) Viron ympäristökasvatusyhdistyksen ja Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton verkoston ohjaamana osana Euroopan unionin osarahoittamaa ERASMUS+-hanketta "**Yhdessä kohti ympäristökasvatuksen laadun parantamista**" (2023-2-EE01-KA210-SCH-000185260) toukokuussa 2024. Tekemiseen osallistuivat:

Tarton ympäristökoulutuskeskus (TEEC): Gedy Matisen, hankkeen vetäjä, toiminnanjohtaja Janika Ruusmaa, Annelie Ehlvest, Aili Elts, Liina Niinemägi, Leelo Kurbel, Eeva Kirsipuu-Vadi, Pille-Riin Pärnsalu, Liisgren Pärnsalu, Andres Joala, Aire Orula, Kati Kekkonen.

Viron ympäristökasvatusyhdistys (EEEE): Aili Saluveer, Val Rajasaar.

Ympäristökoulun Polku: Leena Nukari (hankkeen vetäjä), Minttu Paananen, Anu Kaila, Elena Lehtimäki, Hannele Parviainen, Marjo Myllyniemi, Elsa Rintala, Hanniina Manner, Nina Sandberg,

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton (LYKE) verkosto: Maija Ihantola, Sanna Saari-Vesterinen, Johanna Sunikka.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY): Päivi Vaisto

Päivämäärä: 31.12.2024

Sisällysluettelo

Luku 1: Miksi on tarpeen luoda kansallinen laadunvarmistusjärjestelmä epävirallista ympäristökasvatusta tarjoaville organisaatioille?.....	3
Luku 2: Mitkä olivat suunnitellut toimet "Yhdessä kohti ympäristökasvatuksen laadun parantamista" – hankkeessa?.....	5
Luku 3: Yleiskatsaus Viron ympäristökasvatuksen laadunvarmistusjärjestelmään.....	8
Luku 4: Yleiskatsaus suomalaiseen ympäristökasvatuksen laadunvarmistusjärjestelmään	16
Luku 5. Vertaisarviointipäivän valmistelu ja vinkkejä toteutukseen.....	19
Luku 6. Suositukset laadunarvioinnin parantamiseen tähtäävän "työkalupakin" kehittämiseksi ympäristökasvatusalalla.....	21
6.1. Havaintoja ja suosituksia verkkosivuista, joilla ohjelmien kuvaukset ovat saatavilla.....	21
6.2. Tarkasteltuja kiertotalousohjelmia koskevat havainnot ja suositukset.....	23
6.3. LYKE:n sertifiointikriteerejä koskevat havainnot ja suositukset.....	26
6.4. LYKE:n tarkastusohjeita ja -lomaketta koskevat havainnot ja suositukset.....	27
6.5. LYKE:n vertaisarviointiprosessia koskevat havainnot ja suositukset.....	28
6.6. Havainnot ja suositukset, jotka koskevat Virossa käytettävää Lakka-laatumerkintää ohjelmakuvausten osalta.....	29
6.7. Virossa käytettyä osaamismallia ja itseanalyysityökalua koskevat havainnot ja suositukset.....	30
YHTEENVETO.....	31
LIITTEET.....	32
Liite 1. Viron hyvän ympäristökasvatusohjelman kuvauksen ennalta määritellyt laatuksiteerit.....	32
Liite 2. Virossa käytetty Lakka-laatumerkki "Hyvin harkittu ohjelma".....	37
Liite 3. LYKE-todistuksen kriteerit.....	40
Liite 4. LYKE-verkoston tarkastusohjeet.....	41
Liite 5. LYKE-verkoston tarkastuslomakkeet.....	43
Liite 6. Miten annat rakentavaa palautetta ympäristökasvatuksen alalla työskentelevälle kollegallesi?.....	50
Liite 7. Vertaisarvioinnin tarkistuslista.....	52
Liite 8. Koulutusohjelma Helsingissä QualitE-hankkeen toteuttamista varten.....	54
Liite 9. Tartossa toteutettavan QualitE-hankkeen koulutusohjelma.....	56
Käytetyt verkkolähteet.....	59

Luku 1: Miksi on tarpeen luoda kansallinen laadunvarmistusjärjestelmä epävirallista ympäristökasvatusta tarjoaville organisaatioille?

1. Se auttaa **laatimaan yhtenäiset standardit ja vertailuarvot** ympäristökasvatukselle koko maassa. Näin varmistetaan, että kaikki oppijat saavat laadukasta opetusta riippumatta siitä, missä he ovat tai minkä organisaation kanssa he ovat tekemisissä.
2. Se lisää **uskottavuutta ja luottamusta** eri organisaatioiden tarjoamiin ohjelmiin. Kun sidosryhmät, kuten oppijat, kouluttajat ja rahoittajat, näkevät, että ohjelmat täyttävät kansalliset standardit, he todennäköisemmin luottavat niihin ja tukevat niitä. Se varmistaa myös selkeyden ja johdonmukaisuuden ympäristökasvatuksesta keskusteltaessa. Avoimuus auttaa opettajia ja kasvattajia ymmärtämään, mitä he voivat odottaa osallistuessaan lasten ja nuorten kanssa toteutettaviin ympäristökasvatusohjelmiin.
3. Sillä varmistetaan, että koulutusohjelmat täyttävät tietyt laatuvaatimukset, ja ympäristökasvatuksen yleinen tehokkuus todennäköisesti paranee. Tämä voi **johtaa parempiin oppimistuloksiin**, suurempaan tietoisuuteen ja tehokkaampiin toimiin ympäristön kestävyuden edistämiseksi.
4. Se auttaa **resurssien optimaaliseen käyttöön** tunnistamalla ja edistämällä parhaita käytäntöjä. Se voi auttaa organisaatioita välttämään päällekkäisiä toimia ja keskittymään sen sijaan innovatiivisiin ja tehokkaisiin lähestymistapoihin ympäristökasvatuksessa.
5. Se voi tarjota puitteet epäviralliseen ympäristökasvatukseen osallistuvien **kasvattajien ja ohjaajien ammatilliselle kehitymiselle**. Tämä voi auttaa parantamaan heidän taitojaan, tietojaan ja opetusmenetelmiään, mikä lopulta hyödyttää oppijoita.
6. Se ottaa käyttöön **tilivelvollisuusmekanismin**, jolla varmistetaan, että organisaatiot noudattavat sovittuja standardeja ja käytäntöjä. Koulutuksen laadun **avoimuus**

voidaan säilyttää, mikä on olennaisen tärkeää jatkuvan parantamisen ja sidosryhmien luottamuksen kannalta. Tällöin organisaatioiden on myös helpompi **tehdä yhteistyötä ja muodostaa kumppanuuksia**. Ne voivat olla varmoja toistensa laadusta ja tehdä tehokkaammin yhteistyötä yhteisissä aloitteissa.

7. Se voi auttaa saamaan enemmän tukea hallituksilta ja rahoittajilta, jotka todennäköisemmin investoivat ympäristökasvatusohjelmiin, jotka ovat osa tunnustettua laadunvarmistusjärjestelmää. Tämä voi johtaa siihen, että ympäristökasvatusaloitteiden **rahoitus ja poliittinen tuki lisääntyvät**.
8. Se voi auttaa organisaatioita sopeutumaan muuttuviin ympäristöhaasteisiin ja koulutustarpeisiin. Standardeja säännöllisesti tarkistamalla ja päivittämällä järjestelmä varmistaa, että **koulutusohjelmat pysyvät merkityksellisinä ja tehokkaina**.
9. Se auttaa tuottamaan osaavia ja ammattitaitoisia yksilöitä, jotka voivat **edistää maailmanlaajuisia ympäristötavoitteita**. Jotta maa voisi olla kilpailukykyinen maailmanlaajuisesti, erityisesti kestävyteen ja ympäristönhoitoon liittyvillä aloilla, on olennaisen tärkeää, että sillä on vankka ympäristökoulutuksen laadunvarmistusjärjestelmä.

Luku 2: Mitkä olivat suunnitellut toimet "Yhdessä kohti ympäristökasvatuksen laadun parantamista" – hankkeessa?

Hankkeemme painopiste oli ympäristö ja ilmastonmuutos, ja alakohtainen painopiste oli avaintaitojen kehittämisessä ja kouluttajien tukemisessa.

QualitE-hankkeen tavoitteet olivat seuraavat:

1. Luoda yleiskatsaus ympäristökasvatuksen laadunarviointijärjestelmistä ja -välineistä Virossa ja Suomessa, jotta voidaan oppia toistensa kokemuksista.
2. Parantaa hankekumppaneiden tarjoaman ympäristökasvatuksen laatua ottamalla oppilaitoksissa käyttöön yhdessä testattuja ja parannettuja versioita opetusohjelmista, palautelomakkeista ja itseanalyysivälineistä.
3. Kehitetään uusi monialainen opetussuunnitelma kiertotalouden periaatteiden ja kestävien käytäntöjen edistämiseksi Viron kansallisen opetussuunnitelman tueksi.
4. Tarjotaan koulutusmahdollisuuksia Viron ja Suomen kumppaneiden välisen yhteistyön vahvistamiseksi ja hankkeen tulosten jakamiseksi Euroopan tasolla.

Saavutimme hankkeen tavoitteet seuraavien toimien avulla:

1. Valmistelimme tämän katsauksen Virossa ja Suomessa kehitettävistä ympäristökasvatuksen laatujärjestelmistä ja -välineistä ja otimme kansalliset ympäristökasvatusjärjestöt ([EKHÜ](#) Virossa ja [LYKE](#) Suomesta) mukaan prosessiin.
2. Kehitimme kaksi uutta kiertotalouden opetussuunnitelmaa (toinen 7.-9. luokille ja toinen 10.-12. luokille), jotka löytyvät [Mappa.fi](#)- ja [Keskkonnaharidus.ee-koulutuslustoista](#).

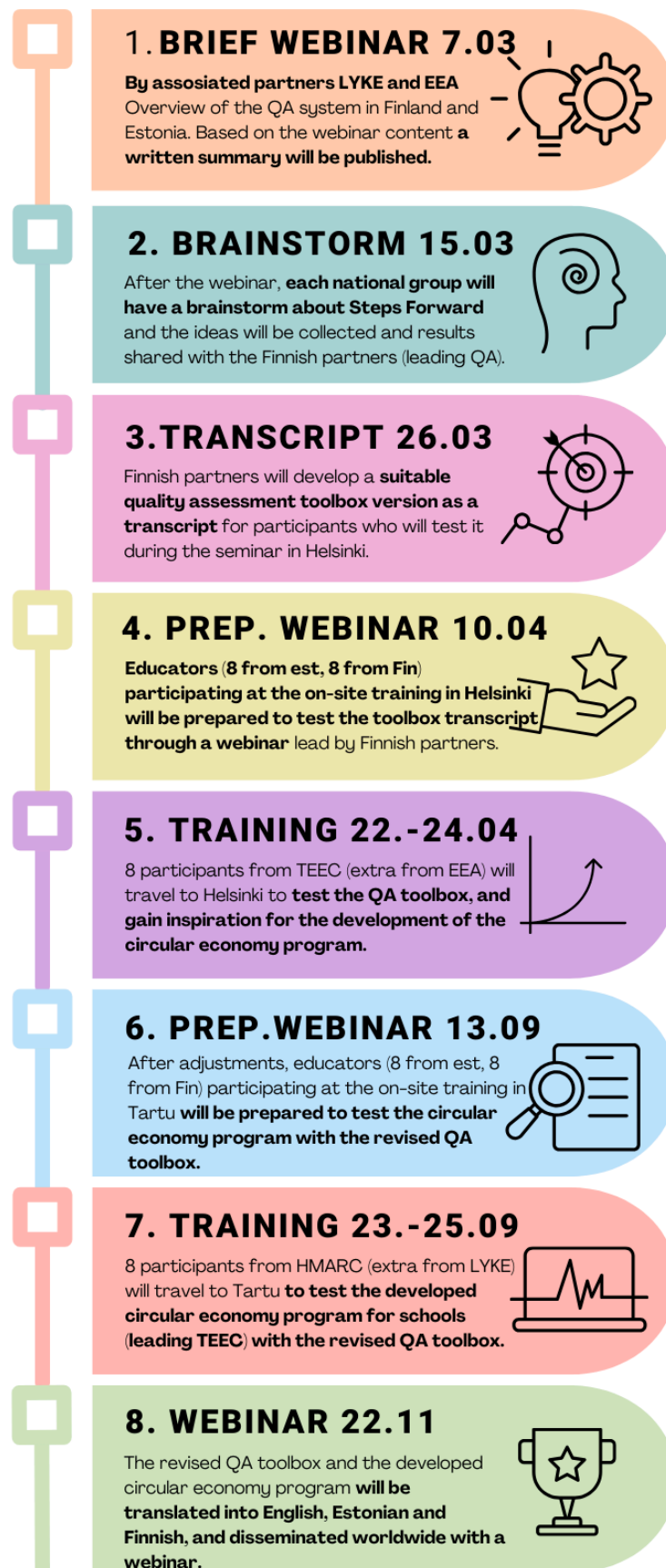

3. Järjestimme kaksi koulutusmatkaa (yhden Helsingissä ja yhden Tartossa) ympäristökasvatuksen edistäjille [TKHK:sta](#), [HMARCista](#) ja jaoimme hankkeen tuloksia webinaarissa [Euroopan jätteen vähentämisviikon](#) ja [LearningPlanet-festivaalin](#) yhteydessä.

Kaikki hankkeessa tuotetut materiaalit ovat saatavilla viroksi, englanniksi ja suomeksi [Tarton luontotalon verkkosivuilla](#). Kaikki saavat käyttää ja muokata materiaaleja opetustarkoituksiin (Creative Commons CC BY-NC-SA) viitaten edellä mainittuun QualitE-hankkeeseen.

QualitE-hankkeen toimien suunniteltu aikataulu oli seuraava:

Luku 3: Yleiskatsaus Viron ympäristökasvatuksen laadunvarmistusjärjestelmään

Yksi [Viron ympäristökasvatusyhdistyksen \(EEEE\)](#) tärkeimmistä tavoitteista on edistää ympäristökasvatusta ja -tietoisuutta yhteiskunnassa sekä varmistaa ympäristökasvatuksen laatu. Yhdistys on yksi kumppaneista kansallisen ympäristökasvatuksen laatu järjestelmän perustamisessa ja kehittämisessä.

Ympäristökasvatuksen laatu järjestelmän luominen on osa Viron ympäristökasvatuksen ja -tietoisuuden toimintasuunnitelmaa 2019–2022, jonka pohjalta vuoden 2023 alussa hyväksyttiin uusi ympäristökasvatuksen ja -tietoisuuden toimintasuunnitelma vuosille 2023–2025. Tavoitteena on saavuttaa yhtenäinen ympäristökasvatuksen taso erilaisista lähtökohdista käsin toimivissa keskuksissa ja varmistaa laadukas ja luotettava ympäristökasvatuksen saatavuus koko Virossa kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

Viron laatu järjestelmä (tahtotila) koostuu kolmesta osasta:

1. Laatu järjestelmän ensimmäisessä osassa keskitytään ympäristökasvatusohjelmien kuvauksiin, jotka arvioidaan ennalta määriteltyjen kriteerien perusteella ([liite 1](#)). Ohjelmakuvaus on palvelua tarjoavan organisaation kirjallinen sitoumus siitä, mitä opitaan ja miten, mukaan lukien kestävän kehityksen periaatteiden soveltaminen. Tietoisuus mahdollistaa käyttäytymisen muutoksen, kun ymmärrämme luonnon kulttuurimme ja taloutemme perustana. Koulutusohjelmissa käsiteltävät aiheet integroidaan kansallisiin opetussuunnitelmiin, ja myös epävirallisen koulutuksen tarjoajat osallistuvat niiden toteuttamiseen.

Viron koulutusohjelmien laadun arviointi alkoi ympäristökasvatusohjelmien kuvausten laadun arvioinnilla maaliskuussa 2020. Laadunarvioinnin perustana ovat virolaisten ympäristökasvatuksen asiantuntijoiden kehittämät kriteerit. Tavoitteena on saavuttaa yhdenmukainen ympäristökasvatuksen taso erilaisista taustoista olevista keskuksissa ja varmistaa laadukas ja luotettava ympäristökasvatuksen saatavuus koko Virossa. Arvioinnin järjestää Viron ympäristökasvatusyhdistys yhteistyössä ympäristöministeriön sekä opetus- ja tutkimusministeriön kanssa, ja sitä tukee ympäristöinvestointikeskus.

Koulutusohjelman kuvaus antaa kattavan yleiskuvan ohjelman aiheesta, toiminnasta ja kehitetyistä arvoista. Siinä sitoudutaan ohjelman asiakkaaseen. Hyvin harkittu ohjelmakuvaus antaa selkeän yleiskuvan siitä, miten asetetut oppimistulokset saavutetaan. Kunkin ohjelman teemat, tavoitteet ja aktiivisen oppimisen menetelmät on räätälöitävä oppijan iän mukaan ja kansallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Kestävää kehitystä tukevan koulutuksen ytimessä on ymmärrys siitä, että ympäristön käytön ja suojelun välillä on oltava tasapaino. Näiden periaatteiden käsitteleminen ohjelmassa auttaa oppilaita ymmärtämään jokaisen yksilön, myös oman toimintansa, mahdollisuuksia ja seurauksia. Tämä kehittää kriittistä ajattelua ja auttaa lisäämään tietoisuutta siitä, miten päätöksemme ja tekemme muokkaavat tulevaisuutta. Ymmärrys siitä, että elämä maapallolla on riippuvainen esimerkiksi luonnon monimuotoisuudesta, ei synny itsestään. Siksi kestävän kehityksen periaatteiden sisällyttäminen on tärkeää jokaisessa käsiteltävässä aiheessa. Kulutustottumusten ja luonnonympäristön kohtalon välisen yhteyden ymmärtäminen auttaa kasvattamaan vastuuntuntoa ja tekemään valintoja, jotka ovat ympäristön kannalta kestävämpiä. Laadukkaalle ohjelmalle voidaan antaa laatumerkki (kirjallisen kuvauksen perusteella), joka antaa joitakin etuja palveluntarjoajana ([liite 2](#)).

Lakka on valittu opetusohjelman kuvausten laatumerkin symboliksi, koska tämä erittäin maukas marja, joka kasvaa Viron luonnossa, on hyvä symboli laadukkaalle ympäristökasvatukselle. Idean lakan käyttämisestä laatumerkinä esitti Val Rajasaar. Etiketin on suunnitellut Eerik Keerend, NeoArt OÜ.

"Hyvin suunniteltu ohjelma" -merkki myönnetään ympäristökasvatusohjelman kuvaukselle, joka täyttää virolaisten ympäristökasvatuksen asiantuntijoiden kehittämät laatuksiteerit. Merkin myöntämisen järjestää Viron ympäristökasvatusyhdistys. Myönnöstä päättää yhdistyksen koolle kutsuma ulkopuolisista arvioijista koostuva raati, joka analysoi koulutusohjelman kuvaukset kriteerien perusteella. Merkin hakeminen ja käyttö on ympäristökasvatuksen tarjoajille vapaaehtoista. Arvioitavaksi toimitettu ohjelmakuvaus, joka ei täytä vaatimuksia, voidaan toimittaa uudelleen arvioitavaksi vähintään vuoden kuluttua.

Merkin on vastattava [yhdistyksen verkkosivustolla](#) olevaa mallia, myös mustavalkoinen kuva on sallittu. Numeroitu merkki on voimassa vain vastaavan ohjelman yhteydessä. Merkki on lisättävä ohjelman kuvaukseen siten, että se erottuu muista ohjelmakuvauksista. Merkki on voimassa 5 vuotta.

Merkin haltijalla on oikeus käyttää merkkiä ohjelman edistämiseen ja julkaista merkki [ympäristökasvatusportaalissa](#) yhdessä asianomaisen ohjelman kanssa. [Ympäristöinvestointikeskus \(KIK\)](#), joka myöntää rahoitusta eri toimintoihin ja myös kouluille ympäristökasvatusohjelmien tilaamiseen, on itse asiassa pyytänyt hakijakouluja valitsemaan vähintään 50 prosenttia ohjelmista laatumerkillä varustettuna.

Olimme erittäin tyytyväisiä ja jaoimme luodun ohjelman sisällön [Euroopan jätteen vähentämisviikolle](#) omistetun webinaarin aikana. Webinaarin tallenne on nähtävissä [Tarton luontotalon YouTube-kanavalla](#)

2. Laatujärjestelmän toisessa osassa keskitytään ympäristökasvatusohjelmien ohjaajien kehittämiseen, ja sitä varten on luotu osaamismalli, itseanalyysin prototyyppi ja sitä tukeva oppimateriaali (Viron kansallinen prosessi päättyi vuonna 2025).

Ympäristökasvatusohjelmien ohjaajien osaamismallin kehittäminen aloitettiin lokakuussa 2021 osana Ympäristöinvestointikeskuksen (KIK) rahoittamaa hanketta nro 18549 "Ohjaajien osaaminen - avain ympäristökasvatuksen laatuun". Erilaisia osaamismalleja analysoitiin ja valittiin sopivia panoksia, minkä jälkeen kehitettiin [virolainen osaamismalli](#), jonka käännsimme [englanniksi ja suomeksi](#) tämän QualitE-hankkeen myötä.

Pätevyysmallin pohjalta on tehty prototyyppi itseanalyysityökalulle.

Ympäristökasvatusohjelmien ohjaajille tarkoitetun itseanalyysityökalun prototyyppi on kehitetty ympäristökasvatusohjelmien ohjaajien pätevyysmallin pohjalta, ja sen tarkoituksena on tukea ohjaajien itsensä kehittämistä ja oppimista. Itsearviointityökalu ohjaa ajattelua oppimista tukeviin näkökohtiin - ohjaaja voi selvittää, ottaako hän tällä hetkellä työssään huomioon nämä näkökohdat ja missä määrin, ja voi ohjata omaa kehitystään. Työkalu on rakennettu skenaarioiden ympärille, joista suurin osa on todella toteutunut. Asiantuntijat tarjoavat erilaisia toimintavaihtoehtoja näissä tilanteissa, jolloin fasilitaattori voi arvioida sekä sitä, miten he yleensä toimisivat että sitä, mitä he pitävät tehokkaimpana. Tämän analyysin tekeminen vie aikaa. Prosessi on hyödyllisin, kun ohjaaja pohtii mahdollisia tulevia toimiaan ennen kuin hän siirtyy monivalintakysymyksiin. Eteenpäin siirtyessään hän voi oppia asiantuntijan arvion eri valintamahdollisuuksista ja siitä, missä määrin hänen ja asiantuntijan arviot ovat yhteneväiset. Kunkin vaihtoehdon kohdalle on mahdollista lisätä kommentteja, joita voidaan hyödyntää oppimisessa myöhemmin. Vastaavan web-ratkaisun kehittäminen perustuu tällä hetkellä prototyyppiin, ja Euroopan ympäristökeskus viimeistelee sen seuraavassa vaiheessa. Kaikki, jotka ovat kiinnostuneita saamaan lisätietoja, voivat ottaa yhteyttä EEEE:han lähettämällä sähköpostia osoitteeseen ekhyhing@gmail.com.

Lisäksi asiantuntijat kehittävät osaamista tukevaa opetusmateriaalia, jossa kutakin osaamista varten luodaan moduuli, joka koostuu sopivista oppimisresursseista, kuten verkko-oppimisobjekteista, oppimista tukevista materiaaleista, havainnointilomakkeista, artikkeleista jne. Oppimateriaalien luominen ja testaaminen toteutetaan yhteistyössä eri keskusten ympäristökasvatusasiantuntijoiden ja edustajien yhteisten seminaarien, keskustelujen ja kenttäretkien avulla. Ympäristökasvatuksen alalla luodaan tiiviimpiä yhteyksiä ja tehostetaan yhteistyötä.

Ympäristökasvatusohjelmien ohjaajien osaamismalliin perustuvan opetusmateriaalin luominen aloitettiin lokakuussa 2022 osana Ympäristöinvestointikeskuksen (KIK) rahoittamaa hanketta RE.4.04.22-0058 "Ohjaajien osaamismallia tukevan opetusmateriaalin luominen". Hankkeen kesto on 1. lokakuuta 2022 - 30. huhtikuuta 2025.

Viron Tartossa syyskuussa 2024 järjestettävän QualitE-hankkeen koulutuksen esityslistan aiheina olivat itsensä kehittämisen suunnittelutilaisuus ja ohjeet siitä, miten ohjelmien ohjaajat voivat pohtia saamaansa palautetta, tunnistaa osaamisensa ja asettaa ammatillisen kehittymisen tavoitteet Viron mallin mukaisesti sekä laatia toimintasuunnitelmia, joissa on täsmälliset tavoitteet ja aikataulut ([liite 9](#)).

3. Laatu järjestelmän kolmas osa liittyy ympäristökasvatusta tarjoaviin organisaatioihin ja sisältää ohjeet vertaisarviointia ja auditointeja varten. Tätä osaa ei kuitenkaan ole vielä kehitetty Virossa. Onneksi tästä osasta on onnistunut esimerkki Suomesta.

Tässä vaiheessa alamme kuvata Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n (yksikkö: Ympäristökoulu Polku) käyttämää laadunvarmistusjärjestelmää, koska tämä osa on täysin Suomessa kehitetty. Suomalainen järjestelmä eroaa virolaisesta järjestelmästä, sillä Suomessa ei käytetä julkisia ohjelmakuvausten arviointeja eikä ympäristökasvattajille tai ohjelmien ohjaajille ole tarjolla tiettyjä itsearviointivälineitä. Sen sijaan Ympäristökoulu Polussa jokaiselle ohjelmalle on laadittu kirjallinen tuntirunko ohjaajille, mikä auttaa pitämään ohjelman laadun korkeana eri ohjaajien kesken. Itsearviointia tai itseauditointia varten Polku käyttää LYKE-verkoston itsearviointi- ja auditointijärjestelmää ja valmista arviointi-/auditointilomaketta, sillä se on yksi kriteereistä, jotka on täytettävä LYKE-verkoston jäseneksi pääsemiseksi. Arviointi/auditointi keskittyy eri tasolle kuin virolaisessa järjestelmässä: Suomessa arvioidaan ympäristökasvatuskeskuksia, mutta ei yksittäisiä ohjelmia tai kouluttajia, vaikka yksittäisiä ohjelmia voidaan käyttää esimerkkeinä auditointiprosessissa. Tämä on yhteistyön kannalta erittäin hyvä asia: Näemme, että Suomen ja Viron järjestelmät täydentävät toisiaan hyvin mielenkiintoisella tavalla ja mahdollistavat keskinäisen ja rikastuttavan oppimisen järjestelmien välillä.

Yksi tämän ERASMUS+-hankkeen tavoitteista on tehdä yhteistyötä hankekumppaneiden ja verkostojen kanssa jo olemassa olevien laadunvarmistustyökalujen tarkistamiseksi, jotta voimme antaa suosituksia ja esimerkkejä mahdollisista ratkaisuista näissä **kolmessa ympäristökasvatuksen laadun ulottuvuudessa:**

- 1) Kouluttajien ja ohjelmien ohjaajien laatu.
- 2) Tarjottujen ohjelmien ja toimintojen laatu.
- 3) Organisaation laatu, ympäristökasvatusyksiköt.

Seuraavassa luvussa luodaan yleiskatsaus Suomen järjestelmään.

Luku 4: Yleiskatsaus suomalaiseen ympäristökasvatuksen laadunvarmistusjärjestelmään

[Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry \(LYKE\)](#) pyrkii edistämään luonto- ja ympäristökoulujen toimintaa ja ympäristökasvatusta. Vuonna 2007 perustetun yhdistyksen visiona on ekologisesti kestävä tulevaisuus, johon se pyrkii tukemalla lapsia ja nuoria vahvistamaan luontosuhdettaan ja oppimaan kestäviä elämäntapoja.

Liitto järjestää koulutusta verkostolle ja harjoittaa viestintä- ja vaikuttamistoimintaa luonto- ja ympäristökasvatuksen ja ympäristökasvatuksen edistämiseksi. Se koordinoi ja kehittää valtakunnallista LYKE-verkostoa, johon kuuluu 50 luonto- ja ympäristökeskusta.

LYKE kehittää luonto- ja ympäristökasvatustoiminnan laatua sertifiointi- ja auditointijärjestelmän avulla. Se ylläpitää ja kehittää valtakunnallisia toimintamalleja lasten ja nuorten ympäristökasvatuksen tueksi, kuten [MAPPA.fi](#)-materiaalipankkia ja ULOS-UT-OUT-suurtapahtumaa ulkona oppimisesta.

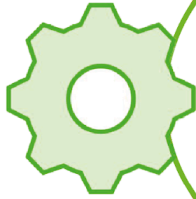
LYKE on valtakunnallinen nuorisopalvelujärjestö, joka saa yleisavustusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Lisäksi se toteuttaa ja kehittää omaa varainhankintaa, luo uusia kumppanuuksia ja hakee hankeavustuksia.

Lisätietoja saat lukemalla: [Toimintasuunnitelma 2024](#), [strategia 2023-2025](#), [vuosikertomus 2022](#).

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry

YMPÄRISTÖKASVATUKSEN
VERKOSTO-OSAAJA

Luonto- ja ympäristökoulujen verkosto

Vuonna 2023

- 49 toimijaa
- 8530 ryhmää
- 176 567 asiakaskäyntiä, joista
- 148 530 lasta ja nuorta
- 28 037 aikuista
- 99 kasvattajille ja opettajille järjestettyä koulutusta

Vuonna 2023

- 39 000 yksilöityä käyttäjää
- 261 julkaisijatahoa
- 2122 materiaalia
- 224 teemareppua
- 275 000 katselukertaa
- 112 palvelua
- 128 tapahtumaa

Vuonna 2023

- 314 osallistujaa
- 67 työpajaa
- 3 pääpuheenvuoroa
- 11 verkostoa
- 8 järjestäjää

Seuraava tapahtuma järjestetään kesällä 2026.

www.luontokoulut.fi

www.mappa.fi

www.uuo.fi

Yhdistyksen paikallistoiminta tapahtuu **LYKE-verkoston keskuksissa**, jotka tarjoavat luonto- ja ympäristökasvatustoimintaa lapsi- ja nuorisoryhmille sekä koulutusta opettajille ja kasvattajille. LYKE-verkosto kokoaa yhteen yli 50 toimijaa eri puolilta Suomea. Se koostuu erilaisista kouluista, keskuksista tai toimipaikoista: Luonto- ja ympäristökoulut, kansallispuistojen vierailukeskukset, nuorisokeskukset, leirikoulukeskukset, museot, eläintarhat. Verkosto tarjoaa luonto- ja ympäristökasvatustoimintaa ja tukea kestävä kehityksen kasvatukseen kouluissa, varhaiskasvatuksessa ja nuorisotyössä. Se järjestää myös koulutusta opettajille ja kasvattajille.

Verkoston keskuksat on sertifioitu joko toimintakeskuksiksi tai kehittämiskeskuksiksi, joiden laatu todennetaan säännöllisesti vertaisauditoinneilla. On myös joitakin koejäseniä, jotka pyrkivät täyttämään sertifiointikriteerit saavuttaakseen toimintakeskus- tai kehittämiskeskustason.

LYKE ylläpitää ja kehittää luonto- ja ympäristökoulutoiminnan laatuksiteereitä (liite3). Kaikki LYKE-keskukset tarjoavat laadukasta luonto- ja ympäristökoulutoimintaa, jota kehitetään aktiivisesti laatutyön avulla. **Sertifiointijärjestelmän tavoitteena on parantaa verkoston ympäristökasvatuspalvelujen laatua.**

LYKE-järjestelmässä on kolme tasoa

1) **Koejäsen.** Uusi jäsenkeskus, joka kehittää toimintojaan täyttääkseen kriteerit. Koejäsenyyden kesto on kaksi vuotta.

2) **LYKE-toimintakeskus on sertifiointin perustaso.** Täytettävänä on 9 kriteeriä. Kaikkien LYKE-keskusten on täytettävä toimintakeskuksen laatuksiteerit.

3) **LYKE-kehittämiskeskus** on korkein sertifiointitaso, joka edellyttää, että keskus edistää ja kehittää monenlaista ympäristökasvatustoimintaa osaamisalueellaan. Perustason kriteerien lisäksi keskuksen on täytettävä kehittämiskeskuksen kriteerit (3 lisäkriteeriä). Ympäristökoulu Polku (suomalainen kumppani tässä ERASMUS+-hankkeessa) on kehittämiskeskus.

Sertifiointikriteerien täytyminen varmistetaan **säännöllisillä vertaisauditoinneilla.** LYKE-verkoston auditoinnin tarkoituksena on tukea ja monipuolistaa verkoston keskusten työtä sekä ylläpitää LYKE-sertifikaatin laatuvaatimuksia. Sertifikaatti on voimassa kolme vuotta kerrallaan, ja se uusitaan vertaisauditoinnilla, jota suositellaan suoritettavaksi joka toinen vuosi. Samalla ne saavat palautetta toiminnastaan ja jakavat hyviä käytäntöjään. Ne ovat laatineet **auditointiohjeet (liite 4)** ja **auditointilomakkeet (liite 5)**, joita käytetään paikan päällä vertaisarvioinnissa.

Tarkastuslomake koostuu kolmesta vaiheesta:

1) Itsearviointi (tarkastuslomake, osa A)

Auditaitava keskus tekee itsearvioinnin etukäteen.

Tämän vaiheen tehtävät ovat

1. Itsearviointilomakkeen täyttäminen. Arvioidaan kriteerien täytyminen.
2. Kuvataan auditointipäivän opetuksen ohjelma ja tavoitteet.
3. Luettelo mahdollisista erityisistä toiveista tai kehittämisalueista.

2) Vertaisarviointi (tarkastuslomake, osa B).

Auditoija vierailee keskuksessa kokonaisen päivän ajan havainnoimassa ja tutustuu itsearviointilomakkeessa oleviin havaintoihin.

Tämän vaiheen tehtävät ovat

1. Opetustilanteen havainnointi. Tarkastuksesta ilmoitetaan etukäteen ryhmän opettajalle. Auditoijat esitellään opettajille ja oppilaille.
2. Auditoijat seuraavat opetustilannetta hienovaraisesti sivusta. Luontokoulupäivä etenee auditointipäivänä normaalisti.

3) Yhteinen keskustelu vertaisarvioitavan keskuksen kanssa

Tämä kestää noin kaksi tuntia, ja se voidaan tarvittaessa järjestää etänä.

Tämän vaiheen tehtävät ovat

1. Tarkastajat vastaavat sertifiointikriteerejä selventäviin kysymyksiin päivän aikana tekemiensä havaintojen perusteella ja kysymällä tarkastetun keskuksen henkilökunnalta keskuksen toiminnasta.
2. Arvioida kriteerien täyttymistä keskustelemalla yhdessä ja kirjoittamalla johtopäätös. Jos kaikki kriteerit eivät täyty, keskustellaan yhdessä tarvittavista kehittämistoimista, kirjataan ne ja myös keskuksen toiveet tarvittavasta tuesta ylös ja ilmoitetaan asiasta LYKE-verkoston toimistoon.

LYKE ry:n toimisto voi tarvittaessa osallistua prosessiin. Tavoitteena on yhteinen kehittäminen ja vertaistuki. Auditointilomake lähetetään LYKE:lle, jossa ne tarkistetaan ja jos kaikki kriteerit eivät täyty, on kohteella vuosi aikaa kehittää toimintaansa kriteerien mukaiseksi.

Luku 5. Vertaisarviointipäivän valmistelu ja vinkkejä toteutukseen

Ennen kuin aloitimme prosessin projektiryhmän kanssa, laadimme luonnoksen siitä, mitä mahdollisia tavoitteita vertaisarvioinnilla voi olla ympäristökasvatusta tarjoavassa organisaatiossa:

1. **Organisaation tehokkuuden arviointi:** Arvioidaan ympäristökeskuksen yleistä tehokkuutta ympäristökasvatukseen ja -valistukseen liittyvän tehtävän, päämäärien ja tavoitteiden täyttämässä.
2. **Ohjelman laadun arviointi:** Arvioi organisaation kouluille ja muille sidosryhmille tarjoamien koulutusohjelmien laatua, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikutusta. Tähän sisältyy opetussuunnitelman, opetusmenetelmien, oppilaiden sitoutumisen ja koulutusstandardien noudattamisen arviointi.
3. **Rakentavan palautteen antaminen:** Tarjoa rakentavaa palautetta ohjelman ohjaajille ja organisaation henkilöstölle vertaisarvioinnin tulosten perusteella. Korosta sekä organisaation käytäntöjen että koulutusohjelmien vahvuuksia ja parannuskohteita. QualitE-tiimi tarjosi koulutukseen osallistuneille tietoa **rakentavan palautteen antamisesta (liite 6)**.
4. **Itsensä kehittämisen tukeminen:** Ohjelman ohjaajien ammatillisen kehittymisen helpottaminen tunnistamalla heidän osaamisensa, vahvuutensa ja kehittämiskohteensa. Kannustetaan pohdintaan, tavoitteiden asettamiseen ja toimintasuunnitelmien laatimiseen jatkuvaa parantamista varten.
5. **Sidosryhmien sitoutumisen lisääminen:** Edistetään sidosryhmien sitoutumista ja yhteistyötä ottamalla mukaan monipuolinen ryhmä arvioijia, mukaan lukien sisäisen henkilöstön jäsenet, ulkopuoliset asiantuntijat, kouluttajat, ympäristönsuojelijat ja yhteisön jäsenet.
6. **Jatkuvan parantamisen edistäminen:** Luodaan puitteet jatkuvalle parantamiselle organisaatiossa antamalla toteuttamiskelpoisia suosituksia ja kannustamalla vertaisarviointiprosessin aikana havaittujen parhaiden käytäntöjen käyttöönottoon.

Tämän jälkeen laadimme itsellemme **tarkistuslistan (liite 7)**, jota voimme noudattaa Viron ja Suomen välisessä yhteistyössä. Tämä tarkistuslista ohjasi meitä arvioimaan toistemme työtä ja antamaan palautetta.

Luku 6. Suositukset laadunarvioinnin parantamiseen tähtäävän "työkalupakin" kehittämiseksi ympäristökasvatusalalla.

Hankkeen ensimmäinen koulutusvierailu järjestettiin Helsingissä 22.4.-24.4.2024, ja sen ohjelma on [liitteessä 8](#). Toinen hankekoulutusvierailu järjestettiin Tartossa 25. syyskuuta - 27. syyskuuta 2024, ja sen ohjelma on [liitteessä 9](#).

Molempien koulutusmatkojen valmistelemiseksi osallistujille esiteltiin webinaariesitys ([tallennettu Tarton luontotalon YouTube-kanavalle](#)), jossa he saivat yleiskatsauksen ympäristökasvatuksen laatujärjestelmien erilaisista lähestymistavoista Virossa ja Suomessa sekä yleiskatsauksen hankekumppaneiden toimintaan ympäristökasvatuksen kentällä. Osallistujat arvioivat myös koulutusmatkan aikana esiteltyjä koulutusohjelmia niiden kuvausten perusteella käyttäen Virossa käytössä olevia "Perusteellinen ohjelma" -kriteereitä. Koulutusmatkojen aikana koulutusohjelmat tarkastettiin kuvausten mukaisiksi ja vierailtuja keskuksia arvioitiin LYKEN auditointilomakkeen mukaisesti. Osallistujat jakoivat palautetta, tekivät johtopäätöksiä ja antoivat suosituksia mahdollisista parannuksista. Nämä havainnot on nyt lueteltu jäljempänä tässä asiakirjassa.

Kun suositukset oli kirjoitettu ja hankkeen tuloksista oli keskusteltu, QualitE-hankeryhmä esitteli hankkeen tulokset kansainvälisessä webinaarissa "[Understanding circular economy through quality assurance in environmental education](#)", joka on katsottavissa myös Tarton luontotalon YouTube-kanavalla.

6.1. Havainnot ja suosituksia verkkosivuista, joilla ohjelmien kuvaukset ovat saatavilla.

6.1.1. Polun ja HSY:n verkkosivuja koskevat havainnot ja suositukset, joista löytyvät ohjelmien kuvaukset.

Vahvuudet: Pääkaupunkiseudun päiväkodit ja koulut voivat varata maksuttomia opetustuokioita, joita tarjoaa Helsingin seudun ympäristöpalvelut, HSY. Ne

toteuttaa Ympäristökoulu Polku. Opetusvaihtoehdot ja niiden yleiskuvaukset löytyvät Helsingin seudun ympäristöpalveluiden (HSY) [verkkosivuilta](#).

Parannukset: Ehdotus on käyttää mallina Viron ohjelmakuvausten laatukriteerejä. Muokkaamalla verkkosivuilla olevia kuvauksia selkeämmiksi voimme auttaa uusia asiakkaita ymmärtämään paremmin yhteydet kansalliseen opetussuunnitelmaan, oppimistuloksiin ja ohjelman keston. Lisäksi kaikkiin ohjelmiin voisi myöhemmin sisällyttää jotakin jälkikäteen luokahuoneessa tehtävää työtä varten tai jotakin, jota voi jakaa kotona vanhempien kanssa. Tämä koskee sekä Viron että Suomen ohjelmia.

Lisäksi koko varausjärjestelmä, jonka avulla näihin ilmaisiin ohjelmiin pääsee Suomessa, on tällä hetkellä hieman sekava, sillä opettajien on navigoitava useiden verkkosivujen kautta. Asiakaspolun analysointi voisi auttaa virtaviivaistamaan tätä prosessia: säästää opettajien aikaa ja saada enemmän asiakkaita sivustolle.

6.1.2. Havaintoja ja suosituksia, jotka koskevat TEEC:n verkkosivuja ja Keskkonaharidus.ee-portaalia, josta löytyvät Viron ohjelmien kuvaukset.

Vahvuudet: TEEC esittelee ohjelmakuvaukset [verkkosivullaan](#) yhdessä kuvaavan kuvan kanssa. Kun sitä klikkaa, tarkempi kuvaus tulee näkyviin ja ohjelma, jolla on lakka-merkintä, näkyy selvästi. Kaikki TEEC:n ohjelmat on lisätty myös [Keskkonaharidus.ee-portaaliin](#) ja lakka-merkinnällä varustetut ohjelmat näkyvät myös "asiakkaille" varsin selkeästi.

Parannukset: Tämä pitäisi päivittää vuosittain marras- ja joulukuussa, kun EEEA on saanut arviointiprosessin päätökseen: Jostain syystä kaikissa TEEC:n ohjelmissa, joilla on lakka-merkki, ei ole liitetiedostoa, jossa lakka-merkin kuvaus on lyhyemmän kuvauksen lähellä. Myöskään englanninkielisiä asiakkaita koskevia tietoja ei ole saatavilla.

6.2. Tarkasteltuja kiertotalousohjelmia koskevat havainnot ja suositukset

6.2.1 Suomessa tarjottavien ohjelmien ohjelmakäsikirjoitusten havainnot

Vahvuudet: Jokaisesta Polun tarjoamasta ohjelmasta on kirjallinen käsikirjoitus, jossa esitetään yksityiskohtaisesti menetelmät, toiminnot ja aikataulu tietyn sisällön tarjoamiseksi. Tämä dokumentaatio takaa korkean laadun ja helpottaa uusien ympäristökasvattajien ja -ohjaajien valmistelua ja toteuttamista. Käsikirjoissa annetaan vaiheittaisia ohjeita ohjelmien ohjaajille, mutta tällä hetkellä ne ovat vain sisäiseen käyttöön, eikä niitä jaeta ohjelmia tilaaville opettajille. TEECin virolaiset osallistujat pitivät sitä erittäin hyödyllisenä.

Parannukset: Ehdotetaan, että Kiertotalouden ABC -käsikirjoitusta muokattaisiin virolaisten kriteerien perusteella, jotka koskevat hyvin harkittua ohjelmaa. Lisäksi yksityiskohdat, jotka koskevat kohteiden sijaintia tiloissa tai tietyn osallistujamäärän tarvitsemien välineiden määrää, tulisi korostaa erivärisellä laatikolla tekstin ympärillä. Näin ohjaajan on helpompi keskittyä tarpeen mukaan joko sisältöön tai teknisiin yksityiskohtiin. Ohjaajan käsikirjoituksen lopussa olevat linkit resursseihin voitaisiin jakaa myös koulujen opettajille sähköpostitse, jos he ilmaisevat kiinnostuksensa. Tämä auttaisi opettajia alustamaan teemaa luokan kanssa, syventämään oppilaiden ymmärrystä tai laatimaan yhteenvedon koulua varten.

Julkisen kuvauksen lisäksi myös TEEC voisi käyttää aikaa valmistellakseen vaiheittaisia käsikirjoituksia kaikista ohjelmistaan, jotta uudet tai korvaavat ohjaajat löytäisivät tarvittavat välineet ja jotta he voisivat hankkia sekä A-, B- että C-suunnitelmat tätä tiettyä ohjelmaa järjestettäessä. Käsikirjoitus olisi myös dynaaminen sisäinen asiakirja, jota voitaisiin muuttaa ja muokata jokaisen fasilitaation jälkeen, kun uusia olosuhteita ilmenee.

6.2.2 Havaintoja ja suosituksia tarkasteltuihin ohjelmiin.

Vahvuudet (näkökohta 1): Helsingissä 23. huhtikuuta 2024 seurattu ohjelma [Kiertotalouden ABC](#) toteutettiin aikataulun mukaisesti ja siinä keskityttiin kestäviin elämäntapoihin. Se tarjosi oppilaille konkreettisia ja merkityksellisiä esimerkkejä,

jotka osoittivat, mitä he voivat tehdä kotona kestävän kehityksen edistämiseksi. Luokanopettajalla oli vahva rooli, ja hän osallistui aktiivisesti esittämällä lisäkysymyksiä ja muotoilemalla sisältöä uudelleen, jotta oppilaat ymmärtäisivät sen paremmin. Ympäristökoulu Polku toteuttaa ensisijaisesti liikkuvaa toimintaa ja vierailee kouluissa ohjelmilla, joiden materiaalit yksi henkilö voi kuljettaa julkisilla liikennevälineillä ympäri pääkaupunkiseutua. Vertaisarviointipäivää varten heillä vieraili kuitenkin yksi koulu. Seurattu ohjelma oli alun perin suunniteltu toteutettavaksi eri paikassa. Äkillisen lumimyrskyn vuoksi se kuitenkin siirrettiin vähemmän opetusta tukevaan ympäristöön. Tästä huolimatta ohjelma vahvisti osoitti, että ulkona oleskelusta on moninaisia hyötyjä myös vähemmän ihanteellisissa olosuhteissa. Kaiken kaikkiaan ohjelma oli hyvin osallistava.

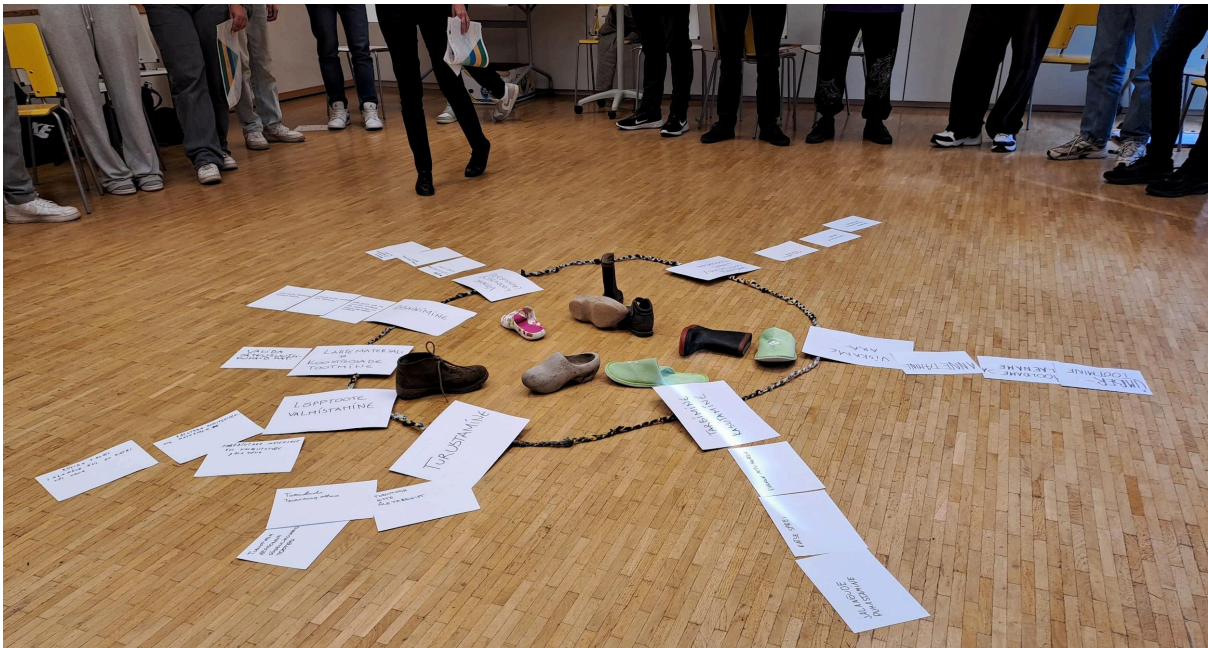

Parannukset (näkökohta 1): [Kiertotalouden ABC:n](#) osalta , että ohjaaja voisi myös antaa oppilaille kotiin vietävää materiaalia, jolloin vanhemmat osallistuisivat keskusteluun. Lisäksi fasilitaattori voisi lähettää opettajalle pienen testin, haasteen tai siihen liittyvän pelin (esim. Kahoot, Seppo) ohjelman jälkeisenä jatkotoimintana. Toinen suositus oli tehdä opettajille kyselytutkimuksia ennen uusien ohjelmien kehittämistä, jotta ne vastaisivat heidän nykyisiä tarpeitaan. Koska tarpeet muuttuvat ajan myötä, säännölliset arvioinnit ovat olennaisen tärkeitä ohjelmien parantamiseksi ja korkean laadun ylläpitämiseksi. Esimerkiksi Kiertotalouden ABC -ohjelmaa luotaessa muovipakkausten lajittelu oli ajankohtaista, mutta nyt saattaa olla ajankohtaista biojäte. Lisäksi aikuiset ja oppilaat saattavat käsitellä tätä tietoa eri tavoin (*Miten voimme varmistaa, että oppilaat saisivat kokonaisvaltaisen*

käsityksen jätteiden lajittelusta eivätkä vain yksityiskohtia kustakin muuttuvasta aiheesta? Vaikka konkreettisia esimerkkejä tarvitaankin, on myös tärkeää ymmärtää, miten palaset sopivat yhteen), ja voisi olla hyvä ajatus tehdä myös oppilaskysely. Ehdotettiin myös, että opiskelijat otettaisiin enemmän mukaan valitsemaan värejä ryhmien muodostamiseksi sen sijaan, että ohjaaja nimeäisi ne.

Vahvuudet (näkökohta 2): Tartossa 26. syyskuuta 2024 7.-9.-luokkalaisille järjestetty ohjelma "[Jalkineemme jättävät jalanjäljen: puhutaan kiertotaloudesta](#)" arvioitiin ensin [Survey Monkeyn kautta toteutetun kyselyn](#) avulla, ja kyselyn tuloksia tarkasteltaessa jokainen arvioija saattoi lisätä näkemyksiään tai kommenttejaan suullisesti. Fasilitaattori tutki kiertotalouden periaatteita keskittyen nuorten osallistujien kenkiin. Fasilitaattori johti ammattimaisesti keskustelua tavoista hankkia erilaisia materiaaleja kenkiin, pidentää kenkien käyttöikää, huolehtia kengistä, käyttää niitä uudelleen ja kierrättää niitä. Fasilitaattori käytti rauhallista ääntä ja osoitti innostusta motivoidakseen oppilaita kuuntelemaan ja osallistumaan.

Parannukset (näkökohta 2): Suurin osa arviointiryhmästä ei kuitenkaan halunnut suositella ohjelmaa kollegoilleen, koska ohjaaja ei käyttänyt riittävästi opiskelijoiden aktivointitekniikoita. Ehdotettiin osallistavampien menetelmien lisäämistä, ja suositukset toteutettiin jo marraskuussa 2024, jolloin opiskelijoita osallistettiin enemmän.

Vahvuudet (osa-alue 3): Tartossa 26. syyskuuta 2024 10.-12.-luokkalaisille järjestetty ohjelma "[Voisiko kiertotalous olla ratkaisu?](#)" toteutettiin

ammattimaisesti, rauhallisesti ja empaattisesti 30 oppilaan ryhmän kanssa. Sitä arvioitiin ensin [pikakyselyllä](#), jonka jälkeen jokainen arvioija sai esittää mielipiteensä. Tuloksena useimmat arvioivat ohjelman fasilitoinnin arvosanalla "erinomainen", ja kaikki arvioijat suosittelisivat ohjelmaa kollegoilleen.

Parannukset (näkökohta 3): Ehdotettiin opiskelijoille tarjottavan materiaalin parantamista. Suositukset toteutettiin ennen hankkeen päättymistä, ja uudistetut materiaalit olivat käytössä jo marraskuussa 2024.

6.3. LYKE:n sertifiointikriteerejä koskevat havainnot ja suositukset

Vahvuudet: Järjestelmä sisältää selkeän polun, jonka kautta keskuksat voivat kehittyä ja parantaa toimintaansa, alkaen koejäsenyydestä ja edeten LYKE-toimintakeskukseksi ja LYKE-kehityskeskukseksi. Järjestelmässä esitetään erityiset kriteerit, jotka keskusten on täytettävä kullakin sertifiointitasolla. Tämä selkeys auttaa keskuksia ymmärtämään odotukset ja työskentelemään niiden täyttämiseksi tehokkaasti. Kriteerit kattavat ympäristökasvatuksen eri osa-alueet kestävän kehityksen tavoitteista kokemuksellisiin oppimismenetelmiin ja kestäviin käytäntöihin. Sertifiointiin sisältyy määräyksiä opettajien täydennyskoulutuksesta, joka auttaa kasvattajia toteuttamaan ympäristö- ja kestävän kehityksen tavoitteita omassa työssään.

Parannukset: Parannukset: Ehdotetaan, että toimintakeskukseksi pääseminen voisi myös vaatia kriteerit, kuten esimerkiksi seuraavat:

1. Kaikkia toimintoja koskevat turvallisuuskäytännöt.
2. Yhteistyö paikallisten yhteisöjen tai oppilaitosten kanssa.

Ehdotetaan, että kehittämiskeskukseksi pääseminen voisi myös vaatia kriteerit, kuten:

3. Todisteet mitattavasta vaikutuksesta osallistujien ympäristötietoisuuteen tai ulkoilutaitojen kehittymiseen.
4. Innovaatiot ulkona tapahtuvissa koulutusmenetelmissä tai ohjelmien kehittämisessä kansainvälisten hankkeiden avulla.
5. Säännöllinen ympäristövaikutusten arviointi toimipaikan toiminnasta ja toiminnoista. Näin varmistetaan, että toimipaikka itse noudattaa kestäviä käytäntöjä ja minimoi ekologisen jalanjälkensä.

Kriteerien tehokkuuden lisäämiseksi on myös tärkeää erottaa selkeästi toisistaan toimintaympäristöön liittyvät ja koulutusohjelmakohtaiset kysymykset. Kriteerien tulisi sisältää peruskysymyksiä, joiden tarkoituksena on tunnistaa vahvuudet ja kehittämiskohteet.

Lisäksi koko järjestelmää voitaisiin parantaa luomalla virallinen palautemekanismi, jonka avulla keskuksset voivat antaa palautetta itse sertifiointi- ja auditointiprosessista.

6.4. LYKE:n tarkastusohjeita ja -lomaketta koskevat havainnot ja suositukset

Vahvuudet: Itsearviointin sisällyttäminen arviointiin kannustaa keskuksia pohtimaan käytäntöjään ja tunnistamaan parannuskohteita. Tämä vaihe edistää itsetuntemusta ja ennakoivaa kehittämistä. Auditointiohjeissa ja -lomakkeessa korostetaan yhteistyötä ja vertaistukea. Tämä lähestymistapa edistää käytäntöjen yhteisöä, jossa keskuksset voivat jakaa parhaita käytäntöjä ja tukea toisiaan laatustandardien täyttämässä.

Parannukset: Ehdotetaan palautesilmukoiden sisällyttämistä tarkastusprosessin jokaiseen vaiheeseen. Tämä tarkoittaisi palautteen keräämistä auditoidulta keskukselta, auditoilta ja LYKE ry:n toimistolta jokaisen auditoinnin jälkeen, jotta voitaisiin tunnistaa parannuskohteet ja tarkentaa auditointiprosessia ajan mittaan.

Lisäksi auditointijärjestelmä olisi mukautettava siten, että se vastaa liikkuvien ympäristö- ja luontokoulujen erityistarpeita. Esimerkiksi Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen Ympäristökoulu Polku, joka harjoittaa pääasiassa liikkuvaa toimintaa vierailemalla kouluissa ja esittelemällä ohjelmia, jotka ovat yhden henkilön kuljetettavissa ja jotka käyttävät julkisia liikennevälineitä pääkaupunkiseudulla, tarvitsee räätälöityjä arviointikriteerejä, jotka heijastavat sen ainutlaatuista toimintamallia.

Lisäksi voisi olla hyvä ajatus käyttää digitaalisia välineitä ja alustoja itsearviointi- ja auditointiprosessien virtaviivaistamiseksi, jotta ne eivät olisi niin resurssi-intensiivisiä ja jotta ne olisivat helpommin kaikentyyppisten keskustusten käytettävissä.

6.5. LYKE:n vertaisarviointiprosessia koskevat havainnot ja suosituks

Vahvuudet: Säännölliset vertaisarviointit auttavat ylläpitämään ja parantamaan ympäristökasvatuksen laatua. Nämä auditoinnit tarjoavat mahdollisuuden ulkopuoliseen arviointiin ja rakentavaan palautteeseen, mikä on ratkaisevan tärkeää jatkuvan parantamisen kannalta. Yhteinen keskustelu ja oppiminen ovat prosessin ytimessä, ei niinkään valvonta tai tarkastus, mikä on hyvä ja tuottava asia. LYKE:n auditointijärjestelmässä otetaan huomioon ohjelmasuunnitelma mutta myös sen käytännön toteutus. Toisaalta kokonaisuoritusta arvioidaan vain yhden ohjelman ja yhden päivän arvioinnin kautta. Joustavuus käydä yhteisiä keskusteluja tarvittaessa etänä varmistaa, että prosessi on mukautuva ja voi jatkua sujuvasti myös haastavissa olosuhteissa.

Parannukset: Ehdotetaan, että harkitaan mekanismin käyttöönottoa jatkuvaa seurantaa ja tukea varten keskusten sertifiointin jälkeisiä prosesseja varten, jotta keskuksia autettaisiin ylläpitämään ja jatkuvasti parantamaan standardejaan.

Avoimuuden ja vastuullisuuden edistäminen jakamalla tarkastushavaintoja ja parannussuunnitelmia laajemman LYKE-verkoston kanssa voisi myös edistää oppimisen ja yhteistyön kulttuuria jäsenkeskusten keskuudessa.

LYKE-keskusten henkilökunnalle tarjottava jatkuva ammatillinen täydennyskoulutus, joka pitää heidät järjestelmällisesti ajan tasalla ympäristökasvatuksen parhaista käytännöistä ja uusista kehityssuuntauksista, voi myös parantaa laatua.

6.6. Havainnot ja suositukset, jotka koskevat Virossa käytettävää Lakka-laatumerkintää ohjelmakuvausten osalta

Vahvuudet: Viron Lakka-laatumerkki toimii tehokkaana kehyksenä nykyisten ohjelmien arvioinnissa, ja sitä voidaan hyödyntää myös uusien ohjelmien kehittämisessä.

Parannukset: Arviointi perustuu kuitenkin vuodesta 2024 alkaen pelkästään kirjalliseen kuvaukseen, jossa keskitytään ohjelman sisällön suunnitteluun ja viestintään eikä niinkään todelliseen suoritukseen todellisissa tilanteissa. On ehdotettu, että kansallisen laadunarvioinnin kolmanteen osaan (organisaatioiden tarkastukset, vertaisarviointit) sisältyisi vähintään yksi vertaisarviointi myös helpotetuista ohjelmista.

Lakan laatumerkkikriteerejä voitaisiin kuitenkin käyttää uusien ohjelmien suunnittelussa maailmanlaajuisesti, sillä ne tarjoavat arvokkaita ohjeita tehokkaaseen ja vakuuttavaan asiakasviestintään. Lisäksi suomalainen vertaisauditointi voisi sisällyttää Viron mallin ohjelmasisältöön liittyviä kysymyksiä arviointiprosessinsa tehostamiseksi (esimerkiksi tarkistuslistana).

6.7. Virossa käytettyä osaamismallia ja itseanalyysityökalua koskevat havainnot ja suositukset.

Vahvuudet: Viron osaamismalli ja itseanalyysityökalun prototyyppi tukevat ohjaajien ammatillista kehittymistä tarjoamalla järjestelmällisen kehyksen, jonka avulla he voivat arvioida omaa osaamistaan ympäristökasvatuksen alalla, asettaa henkilökohtaisia kehitystavoitteita ja määrittellä keinoja niiden saavuttamiseksi.

Parannukset: Koska itseanalyysi voi olla sekä aikaa vievää että haastavaa ilman asianmukaista opastusta, on olemassa vaara, että se jätetään huomiotta tai sitä sovelletaan väärin. Sen vaikutuksen maksimoimiseksi organisaatioita kannustetaan varaamaan työaikana työntekijöille varattua aikaa pohtia työtään fasilitaattorin tai asiantuntijan tuella. Tämä jäsenelty lähestymistapa ei ainoastaan takaa mielekkäitä oivalluksia, vaan myös edistää toimivia käyttäytymismuutoksia, jotka johtavat henkilökohtaisen ja tiimin suorituskyvyn paranemiseen.

Suomessa ei ole vielä kehitetty vastaavaa aloitetta, mutta Viron esimerkistä oppimiseen on suurta kiinnostusta. Kun prototyyppi on valmis ja toimiva, se voitaisiin mahdollisesti kääntää suomeksi tulevaa käyttöä varten.

YHTEENVETO

Tämän selvityksen ovat toteuttaneet Tarton ympäristökoulutuskeskus ja Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy (yksikkö Ympäristökoulu Polku) Viron ympäristökasvatustyöryhmän ja Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton verkoston ohjauksessa. **Se on osa ERASMUS+-hanketta "Yhdessä kohti parempaa ympäristökasvatuksen laatua" (2023-2-EE01-KA210-SCH-000185260)**, joka toteutetaan toukokuussa 2024 ja jota Euroopan unioni yhteisrahoittaa.

Tavoite: Tämän asiakirjan "Viron ja Suomen kansallisten laadunvarmistustyökalujen vertailu epävirallisen ympäristökasvatuksen tarjoajille" ensisijaisena tavoitteena on antaa yleiskatsaus epävirallisen ympäristökasvatuksen laadunvarmistuksen nykyisestä ja meneillään olevasta kehityksestä molemmissa kumppanimaissa. Viron ja Suomen hankekumppanit pyrkivät ymmärtämällä toistensa työaloja tehostamaan yhteistyötä, luomaan parannuksia tulevaisuutta varten ja kehittämään uusia laadukkaita opinto-ohjelmia, joissa keskitytään erityisesti kiertotalouden teemaan.

Hankkeen kesto ja tulevat päivitykset: ERASMUS+-hanke "Yhdessä kohti parempaa ympäristökasvatuksen laatua" toteutettiin tammikuun alusta 31. joulukuuta 2024 saakka.

Tulosten levittäminen: Hankkeen havainnot ja tulokset esiteltiin kiinnostuneille tahoille kaikkialla Euroopassa [Euroopan jätteen vähentämisviikolla](#) (16.-24. marraskuuta 2024). Sitä helpotettiin Zoom-verkkoseminaarin avulla. Kutsut lähetettiin hankekumppaneiden yhteyshenkilöille, mukaan lukien Unescon ASPnet Baltic Sea -hankkeen ja Eco Schools Program -ohjelman verkostot Virossa ja vastaavat asiaankuuluvat verkostot Suomessa, esimerkiksi LYKE-verkosto.

[Viimeinen webinaari tallennettiin, ja sen voi katsoa milloin tahansa uudelleen Tarton luontotalon YouTube-kanavalta.](#)

Kaikki materiaalit ja tämä loppuraportti julkaistaan hankekumppanien verkkosivuilla, ja ne voi ladata sieltä myöhempää käyttöä varten. Esimerkiksi [Tarton luontotalon verkkosivuilta](#).

LIITTEET

Liite 1. Viron hyvän ympäristökasvatusohjelman kuvauksen ennalta määritellyt laatukriteerit.

Vuonna 2018 hyväksyttiin Viron ympäristökasvatusta ja -tietoisuutta koskeva toimintasuunnitelma, johon sisältyy ympäristökasvatuksen laatujärjestelmän perustaminen. Tavoitteena on saavuttaa yhtenäinen taso eri taustoista tulevilla ympäristökoulutuskeskuksissa ja tukea ympäristökasvatusverkoston kehittymistä eli saada aikaan laadukas ja luotettava ympäristökasvatus kaikkialla Virossa. Perustettava laatujärjestelmä käsittelee seuraavia asioita:

- Ympäristökasvatusohjelmat,
- valvojen pätevyys ja jatkokoulutus; ja
- Ympäristökoulutuskeskukset ympäristön kannalta kestävinä yksikköinä.

Laatujärjestelmän luomista johtaa Viron ympäristökasvatusyhdistys yhteistyössä ympäristöministeriön sekä opetus- ja tutkimusministeriön kanssa, ja siihen osallistuvat sidosryhmät - ympäristökasvatuksen asiantuntijat, opettajat jne. Toimintaa tukee ympäristöinvestointikeskus.

Alla on luettelo laatukriteereistä ympäristökasvatuksen oppimishjelmien kuvauksia varten, joita on ehdotettu yhteistyössä virolaisten ympäristökasvatuksen asiantuntijoiden kanssa. Tämän oppaan tarkoituksena on auttaa ohjelmien suunnittelijoita ja toteuttajia itsearvioimaan ohjelmiaan, tunnistamaan parannuskohteita ja kehittämään myös yhteistä ajattelutapaa vierailijoiden kanssa.

Oppaassa keskitytään oppimishjelman laadun kannalta tärkeisiin avaintekijöihin, kuten tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin, oppimisympäristöön, ohjaajiin ja tulosten analysointiin. **Keskeinen kysymys on siis se, antaako ohjelmakuvaus riittävästi tietoa ohjelman laadusta ja soveltuuko se tehokkaiden ja oppijoita kiinnostavien ympäristökasvatustoimien toteuttamiseen.**

Ympäristökasvatusportaali keskkonnaharidus.ee/et on Viron tärkein tiedotuskanava, jonka kautta opettajat saavat tietoa tarjolla olevista ympäristökasvatusohjelmista. Portaali on tärkein tietolähde koulujen ympäristökasvatuksesta. Portaalissa

julkaistujen tietojen perusteella arvioidaan myös ohjelmakuvauksen laatua. **On tärkeää, että laatukuvauksen pohjana käytettävä tieto on juuri sitä, mitä opettaja näkee ja saa osallistuessaan ohjelmaan.**

Luettelo ympäristökasvatusohjelman kuvauksen laatukriteereistä:

1. Nimi, lyhyt kuvaus ja yleistietoja koulutusohjelmasta. Oppimishjelman nimi, lyhyt kuvaus ja yleistiedot antavat kaikille kiinnostuneille osapuolille - sekä opettajalle (joka päättää, onko oppimishjelma sopiva hänen oppilailleen) että osallistuville oppilaille ja heidän vanhemmilleen - selkeän yleiskuvan ohjelmasta.

Yleiset tietovaatimukset:

- 1.1. Ohjelman nimi antaa selkeän yleiskuvan aiheesta;
- 1.2. Oppimishjelman lyhyt kuvaus on esitetty selkeästi;
- 1.3. Ohjelman kohderyhmä kuvataan: kouluaste, osallistujien ikä, opetuskieli, suositeltu ryhmäkoko;
- 1.4. Ohjelman kesto ja sopiva vuodenaika/ajankohta ilmoitetaan;
- 1.5. Ilmoitetaan paikka, jossa oppimishjelma järjestetään (keskus, koulu, retkeilyreitti jne.);
- 1.6. Tarvittaessa ilmoitetaan oppimisympäristön erityispiirteet (kapeat portaat, lautakäytävä, kumpuileva maasto, suoalue jne.);
- 1.7. Oppilaiden retkellä tarvitsemat varusteet (kumisaappaat, kirjoitusvälineet, henkilökohtainen vesipullo jne.) on lueteltu.

2. Oppimishjelman tavoitteet. Oppijälähtöisten ja selkeästi muotoiltujen tavoitteiden avulla olisi voitava arvioida, täyttävätkö ohjelman toimet asetetut tavoitteet, ja niiden avulla olisi voitava myöhemmin arvioida tulosten saavuttamista.

Tavoitteiden kriteerit:

- 2.1. Ohjelman loppuun mennessä saavutettavat oppimistulokset luetellaan: tiedot, taidot ja asenteet kohderyhmän mukaan;
- 2.2. Yhteydet kansalliseen opetussuunnitelmaan (opetussuunnitelmat, yleiset taidot, läpileikkaavat aiheet, oppiaineiden integrointi jne.) osoitetaan selkeästi;
- 2.3. Yhteydet kestäväan kehitykseen (luonnon, kulttuurin, sosiaalisen ja taloudellisen ympäristön huomioon ottaminen yhtenäisellä tavalla).

3. Oppimishjelman sisältö ja menetelmät. Ohjelman sisällön ja menetelmien kuvaus muodostaa ohjelma-asiakirjan tärkeimmän osan, ja sen perusteellinen

suunnittelu varmistaa koko ohjelman sujuvan toteuttamisen ja tavoitteissa kuvattujen tulosten saavuttamisen.

Kriteerit:

- 3.1. Ohjelman pääteemat muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden ja varmistavat tavoitteiden saavuttamisen;
- 3.2. Valitut menetelmät soveltuvat tarkoitukseen ja kohderyhmään; toiminta on mielekästä ja tarkoituksenmukaista;
- 3.3. Käytetään aktiivisia oppimismenetelmiä, jotka ovat osallistavia ja monipuolisia;
- 3.4. Käytetyt materiaalit ja resurssit ovat menetelmän kannalta tarkoituksenmukaisia, tarkoituksenmukaisia ja ikäkaudelle sopivia, ja niitä on saatavilla riittävä määrä oppilaiden määrään nähden;
- 3.5. Ohjelman sisältö edistää ympäristövastuullisen arvomaailman ja käyttäytymisen kehittymistä; ihmisen ja luonnonympäristön välisiä yhteyksiä käsitellään ohjelman teeman yhteydessä;
- 3.6. Sisältö perustuu tieteeseen;
- 3.7. Ohjelma päättyy yhteenvetoon, jolla varmistetaan, että tavoitteissa kuvatut oppimistulokset on saavutettu.

4. Oppimisympäristö (suorituspaikka). Ohjelman toteuttamispaikan on tuettava ohjelman tavoitteiden saavuttamista. Opintomatka on perusteltu, jos ohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää muuta oppimisympäristöä kuin tavanomaista kouluympäristöä ja sen ympäristöä.

Kriteerit:

- 4.1. Oppimisympäristö ja sen erityispiirteet tukevat ja ovat välttämättömiä tavoitteissa kuvattujen tulosten saavuttamiseksi;
- 4.2. Oppimisympäristö on turvallinen. Turvallisuuden varmistavat toimenpiteet esitetään yleensä ohjelmassa tai viitataan keskuksessa sovittuihin yleisiin sääntöihin, jotka esitellään osallistujille ohjelman alussa.
- 4.3. Ohjelma antaa tietoa erityistarpeita omaavien oppilaiden mahdollisuuksista tai mahdollisuuksien puutteesta osallistua oppimishjelmaan. Erityisjärjestelyjä täsmennetään tarvittaessa.

5. Valvojat. Ohjaajalla on keskeinen rooli oppimispäivän onnistumisessa. Edellytyksiä on usein vaikea kuvata. Ohjelman valinnasta päättävän opettajan tulisi tietää etukäteen, kuka ohjelmaa johtaa ja lunastaa kuvauksessa annetut lupaukset. Ohjaajan pätevyys on yksi tiedepohjaisen ohjelman toteuttamisen välttämättömistä edellytyksistä. Opettaja on tietoinen omasta roolistaan sekä ohjelman valmistelussa että toteutuksessa.

Kriteerit:

5.1. Ilmoitetaan ohjelman toteuttajan nimi (nimet), koulutustausta, pätevyys ja kokemus tämän ohjelman yhteydessä;

5.2. Ohjelman järjestäjän odotukset mukana olevalle opettajalle hänen roolistaan ja panoksestaan ennen oppimishjelmaa ja sen aikana on esitetty.

6. Arviointi ja palaute. Laatusykli alkaa tavoitteiden asettamisella ja päättyy tulosten arviointiin. Opettajan ohjelmalle antama palaute edistää päiväkodin/koulun ja keskuksen välistä yhteistyötä.

Kriteerit:

6.1. Ohjelman kuvauksesta käy ilmi, tekeekö keskus yhteistyötä päiväkodin/koulun kanssa ja miten (ennakkosopimukset, ohjelman määrittely etukäteen, oppilaiden esivalinta jne.). Pyydetäänkö toimeksiantavalta opettajalta palautetta oppimishjelman kokonaislaadusta, milloin ja miten.

Liite 2. Virossa käytetty Lakka-laatumerkki "Hyvin harkittu ohjelma".

Lakka on valittu opetusohjelmien kuvausten laatumerkin symboliksi, koska tämä Viron maaseudulla kasvava erittäin maukas marja on hyvä symboli laadukkaalle ympäristökasvatukselle. Idean lakan käyttämisestä laatumerkinä esitti Val Rajasaar. Merkin on suunnitellut Eerik Keerend, NeoArt OÜ. **Merkki "Hyvin harkittu ohjelma"** myönnetään kuvaukselle ympäristökasvatusohjelmasta, joka täyttää virolaisten ympäristökasvatusasiantuntijoiden kehittämät laatukriteerit.

Merkin myöntäminen:

1. Merkin myöntämisen järjestää Viron ympäristökasvatusyhdistys. Merkin myöntämisestä päättää yhdistyksen koolle kutsuma ulkopuolisten arvioijien raati, joka analysoi koulutusohjelman kuvaukset kriteerien perusteella.
2. Merkin hakeminen ja käyttö on ympäristökoulutuksen tarjoajille vapaaehtoista.
3. Arvioitavaksi toimitettu ohjelmakuvaus, joka ei täytä vaatimuksia, voidaan toimittaa uudelleen arvioitavaksi vähintään vuoden kuluttua.

Merkin käyttö:

1. Merkin on vastattava [yhdistyksen](#) verkkosivuilla olevaa mallia myös mustavalkoista kuvaa voidaan käyttää.
2. Numeroitu nimilippu on voimassa vain vastaavan ohjelman yhteydessä. Merkki on lisättävä ohjelman kuvaukseen siten, että se erottuu muista ohjelmakuvauksista.
3. Merkki on voimassa 5 vuotta.

Tavaramerkin haltijalla on oikeus:

1. Käytä merkkiä ohjelman mainostamiseen.
2. Julkaise merkintä ympäristökasvatusportaalissa (www.keskkonnaharidus.ee) yhdessä asiaankuuluvan ohjelman kanssa.

Liite 3. LYKE-todistuksen kriteerit.

LYKE-verkoston jäsenen on oltava sertifioitu toimintakeskus tai kehittämiskeskus. Kun toimipaikka liittyy LYKE-verkostoon, se täyttää sertifiointilomakkeen, jonka perusteella se voidaan sertifioida kehittämiskeskukseksi tai toimintakeskukseksi, jos kriteerit täyttyvät. Sertifiointiin hyväksyy aina Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton hallitus. Jos vastaukset eivät vielä mahdollista sertifiointia, keskukselta pyydetään lisätietoja ja/tai kerrotaan, miten sen tulisi kehittää toimintaansa, jotta se saavuttaisi sertifiointitason. Vertaisauditoinneilla varmistetaan laatu ja lisätään vertaistukea. **Kaikkien kohteiden on täytettävä toimintakeskusten kriteerit 1-9. Kehittämiskeskusten on täytettävä myös vähintään kaksi kehittämiskeskusten kriteereistä 10-12.**

SERTIFIINTIKRITEERIT: LYKE-TOIMINTAKESKUS (KRITEERIT 1-9):

1. Kohteessa järjestetään säännöllisesti vuosittain luonto- tai ympäristökasvatustoimintaa lapsi- ja nuorisoryhmille.

'luonto- tai ympäristökasvatustoiminnalla' tarkoitetaan varhaiskasvatusryhmille ja/tai kouluille tarjottavia ohjelmia, joiden tavoitteena on edistää ekologisesti kestävää tulevaisuutta. Nämä ohjelmat kestävät vähintään tunnin, yleisimmin useita tunteja kerrallaan. Niihin voi hakea, varata tai ilmoittautua yleisölle, eli ne on suunnattu laajemmalle alueelle kuin esimerkiksi yksittäiselle koululle." (Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton säännöt) Luonto- ja ympäristökoulutoiminnan periaatteet näkyvät kaikessa LYKE-sertifioidussa toiminnassa.

2. Kohteen toiminta tukee opetussuunnitelmien ja/tai varhaiskasvatussuunnitelmien kestävän kehityksen kasvatustavoitteiden toteuttamista.

Kestävän elämäntavan tarve on opetussuunnitelmien ja varhaiskasvatuksen arvopohjan ytimessä. Toimipaikan henkilökunta on tutustunut varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmiin ja ottanut ne huomioon opetusta ja toimintaa suunnitellessaan.

3. Sivusto tukee ryhmäänsä toiminnalla, jossa opettaja/kasvattaja osallistuu ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen omassa työssään.

Jokainen vierailu LYKE-kohteeseen on myös täydennyskoulutustilaisuus ohjelmaan osallistuvalla opettajalla, joka osallistuu ohjelmaan ryhmänsä kanssa. Opettajille ja kasvattajille annetaan menetelmiä ja valmiita opetusvinkkejä sekä esimerkkejä ja käytänteitä kohteessa, jotka osoittavat, miten kestävän kehityksen kasvatustavoitteita voidaan toteuttaa kouluopetuksessa ja käytännössä. Opetusvinkit ja materiaalit lisätään MAPPA-materiaalipankkiin.

4. Opetusmenetelmät perustuvat kokemukselliseen, elämykselliseen ja/tai tutkivaan oppimiseen.

Opetusmenetelmät ovat osallistavia ja pedagogisesti perusteltuja. Tarjolla oleviin ohjelmiin sisältyy toiminnallisia, tutkivia, kokemuksellisia ja/tai elämyksellisiä elementtejä. Opettaja ottaa huomioon erilaiset kohderyhmät, ryhmien erilaiset lähtökohdat ja erilaiset oppijatyytit. Ohjelmat kehittävät lasten ja nuorten osallisuutta.

5. Kohteen oppimisympäristönä on luonto tai muu ympäristö, joka mahdollistaa toiminnallisen ympäristökasvatuksen.

Oppimisympäristönä on luonto tai muu ympäristö, joka mahdollistaa toiminnallisen ympäristökasvatuksen (esim. museo tai luontokeskus). Oppimipaikalla voi olla kiinteä toimipaikka, jossa opetus tapahtuu luonnonympäristössä. Jos kyseessä on kiertävä kohde, oppimisympäristö valitaan vierailukohteen sijainnin perusteella.

6. Kohteen toiminta on kestävän elämäntavan mukaista. Asiakkaita kannustetaan toimimaan kestävästi jokapäiväisessä elämässään.

Kestävä elämäntapa näkyy kohteissa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Huomion kiinnittäminen jätteiden syntyminen ehkäisyyn ja lajitteluun
- Sähkön- ja lämmönkulutuksen huomioiminen
- Huomio vedenkulutukseen
- Hankintojen miettiminen kestävän kehityksen näkökulmasta (esim. pitkäikäiset ja uudelleenkäytettävät laitteet, kertakäyttötuotteiden välttäminen, palvelujen suosiminen, ympäristömerkityt tuotteet).
- Asiakkaita kannustetaan tekemään kestäviä elintarvikevalintoja välipalojen tai muiden ohjelmaan liittyvien elintarvikkeiden osalta.
- Asiakkaita kannustetaan käyttämään kevyttä ja julkista liikennettä
- Vierailun aikana toimipaikka kertoo asiakkaille kestävästä käytännöistään ja kannustaa heitä toimimaan kestävästi jokapäiväisessä elämässään.

7. Kohteessa on vakituista, ympärivuotista henkilökuntaa, ja vähintään yhdellä henkilökunnan jäsenellä on ympäristökasvattajan tai vastaava pätevyys.

Ympäristökasvattajan työhön soveltuvaan koulutukseen kuuluu esimerkiksi:

- kasvatustieteellinen korkeakoulututkinto, johon sisältyy ympäristötieteiden, luonnontieteiden ja ympäristökasvatuksen opintoja.
- korkeakoulututkinto ympäristö- tai luonnontieteiden alalla yhdistettynä pedagogisiin taitoihin.

- [ympäristökasvatuksen erikoisammattitutkinto](#).

Jos haluat lisätietoja, [käy tällä verkkosivulla](#).

8. Toimipaikan henkilökunta kehittää ympäristökasvatustaitojaan osallistumalla säännöllisesti täydennyskoulutukseen.

Koulutus voi olla esimerkiksi Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton järjestämiä LYKE-verkoston koulutustilaisuuksia. Kaksi kertaa vuodessa järjestettävät tapaamiset edistävät LYKE-verkoston jäsenten välistä yhteistyötä.

9. Lapset ja nuoret otetaan mukaan toiminnan kehittämiseen. Toiminnasta kerätään palautetta, jota hyödynnetään kehittämistyössä.

Palautetta kerätään vierailuryhmiin osallistuvilta lapsilta ja nuorilta sekä opettajilta. Palaute otetaan aidosti huomioon toiminnan kehittämisessä.

SERTIFIOINTIKRITEERIT: LYKE KEHITÄMISKESKUS (KRITEERIT 10-12)

LYKEN kehittämiskeskukset kehittävät ja edistävät ympäristökasvatusta eri tavoin alueillaan. Sertifiointikriteerien 1-9 lisäksi kehittämiskeskuksen on täytettävä **vähintään kaksi seuraavista kriteereistä:**

10. Se osallistuu aktiivisesti alueensa ympäristökasvatusverkostoon.

11. Tukee ja edistää Vihreä lippu tai muita kestävän kehityksen ohjelmia alueensa kouluissa ja päiväkodeissa.

12. Tarjoaa koulutusta kasvattajille ja opettajille ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen tavoitteista.

Liite 4. LYKE-verkoston tarkastusohjeet.

PROSESSISTA

LYKE-verkoston auditoinnin tarkoituksena on tukea ja monipuolistaa verkoston työtä ja ylläpitää LYKE-sertifikaatin laatuvaatimuksia. Sertifikaatti on voimassa kolme vuotta kerrallaan, ja se uusitaan vertaisauditoinnilla, jota suositellaan suoritettavaksi joka toinen vuosi. Auditoinnissa arvioidaan sertifiointikriteerien täyttymistä LYKE-toimipaikan kokonaistoiminnan näkökulmasta haastattelun ja ohjelman havainnoinnin perusteella. Samalla toimipaikat saavat palautetta toiminnastaan ja jakavat hyviä käytäntöjään.

Auditointikumppanit valitaan toimistossa keskusten toiveet huomioon ottaen. Auditointikumppanit ottavat etukäteen yhteyttä toisiinsa sopiaukseen tarkastuksen ajankohdasta ja tarkastukseen osallistuvista henkilöistä. Auditointia varten varataan yksi päivä, jonka aikana auditoijat saapuvat paikalle tutustumaan auditoitavan kohteen opetukseen. Auditoinnin aikana täytetään [kaksi lomaketta \(liite 5\)](#), [lomakkeen A](#) täyttää auditoitava taho etukäteen ja [lomakkeen B](#) auditoitava taho auditointipäivänä. Päivän päätteeksi tai muuna sovittuna ajankohtana pidetään yhteinen keskustelutilaisuus.

OHJEITA AUDITOITAVALLE

Ennen auditointipäivää:

Täytä lomake A etukäteen ja toimita se auditoijille vähintään viikkoa ennen auditointia. Lomakkeella toimipaikka arvioi sertifiointikriteerien noudattamista (A1), kuvaa auditointipäivän ohjelman ja tavoitteet (A2) ja ilmoittaa mahdolliset auditointiin liittyvät erityispyynnöt tai kehittämiskohteet (A3). Ilmoita myös ryhmän opettajalle etukäteen auditoinnista.

Opetustilanteessa tarkastuspäivänä:

Esittele auditoijat ryhmän opettajille ja oppilaille, jotta kaikki tietävät, miksi ryhmässä on niin paljon aikuisia. Tämän jälkeen auditointipäivän ohjelma etenee paikan normaalin toiminnan mukaisesti. Auditoijat tarkkailevat opetustilannetta huomaamattomasti sivusta.

OHJEITA AUDITOIJALLE

Ennen auditointipäivää:

Tutustu etukäteen auditoitavan toimittamaan lomakkeeseen A, jossa kuvataan auditointipäivän ohjelma ja tavoitteet (A2) sekä auditointipäivää koskevat toiveesi (A3). Auditoitavan etukäteen tekemä itsearviointi (A1) on tärkeä perusta auditointipäivän arvioinnille. Lomake A lähetetään auditoijille noin viikkoa ennen auditointipäivää.

Opetustilanteessa auditointipäivänä:

Tutustu lomakkeen B kysymyksiin, seuraa päivän kulkua ryhmän kanssa ja tee havaintoja ja muistiinpanoja. Havainnot tehdään huomaamattomasti, kun katselet sivusta. Vinkki: Voit halutessasi dokumentoida ohjelman myös videon tai valokuvan avulla, jos se sopii kaikille osallistujille. Lomake B täytetään opetustuokion jälkeen yhteisessä keskustelutilaisuudessa.

YHTEISEN KESKUSTELUN SUUNTAVIIVAT

Ryhmän lähdettyä tai muuna sovittuna ajankohtana järjestetään noin 2 tunnin mittainen yhteinen keskustelutilaisuus. Tarvittaessa keskustelu voidaan käydä etänä. Keskustelutilaisuuteen tarvitaan valmiiksi täytetty tarkastuslomake A. Lomake B täytetään tässä istunnossa (tekstinkäsittelyohjelmalla, esim. Wordilla). Jos tarkastajia on paljon, valitaan puheenjohtaja ja sihteeri. Puheenjohtaja huolehtii siitä, että kaikki tarvittavat kohdat käsitellään, ja sihteeri tekee muistiinpanoja ja täyttää lomakkeen B. Keskustelutilaisuus etenee seuraavasti:

1. Täytä kohta B1: Auditoijat vastaavat sertifiointikriteerejä koskeviin kysymyksiin päivän aikana tekemiensä havaintojen perusteella ja kysymällä auditoitavan kohteen henkilökunnalta kohteen toiminnasta.
2. Keskustelemme yhdessä ja arvioimme sertifiointikriteerien täyttymistä lomakkeen A1- ja B1-osioiden avulla.

3. Sertifiointikriteerien täyttymisen arviointi kirjataan kohtaan B2. Jos kaikki kriteerit eivät täyty, keskustellaan yhdessä tarvittavista kehittämistoimenpiteistä. B2-kohtaan kirjataan tarvittavat kehittämistoimenpiteet sekä kohteen toiveet tarvittavasta tuesta, jotka lähetetään tiedoksi LYKE:n toimistolle.

LOMAKKEIDEN PALAUTTAMINEN

Täytetyt lomakkeet (A ja B) lähetetään sähköpostin liitetiedostona (Word- tai PDF-muodossa) kolmelle osapuolelle: auditointiin osallistuneille kahdelle toimipaikalle ja LYKE-verkoston toimistolle (maiya.ihantola@luontokoulut.fi).

Lomakkeista tehdään yhteenveto toimistossa. Yhteenveto käsitellään Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton hallituksen kokouksessa ja sitä käytetään apuna LYKE-verkoston kehittämisessä. Sertifiointikriteerien puutteita lukuun ottamatta yksittäisiä vastauksia ei arvioida hallituksen tai toimiston toimesta.

ENTÄ JOS KAIKKI SERTIFIOINTIKRITEERIT EIVÄT TÄYTY?

Jos kaikki sertifiointikriteerit eivät täyty, kohteella on vuosi aikaa kehittää toimintaansa kriteerien täyttämiseksi. Toimistosta on saatavissa tukea tähän kehitystyöhön. Kehitettävien kriteerien täytyminen todennetaan LYKE:n toimistoon lähetettävässä lyhyessä toimintakuvauksessa tai seuraavan auditoinnin yhteydessä. Jos kriteerit eivät täyty vielääkään tässä seuraavassa auditoinnissa, kohde siirretään koejäseneksi.

Liite 5. LYKE-verkoston tarkastuslomakkeet.

OSA A - Auditoitavan on täytettävä etukäteen!

Päivämäärä:

Auditoitavan ja lomakkeen täyttäneen henkilön nimi:

TOIMINTA LYKE-VERKOSTON JÄSENEENÄ. Merkitse x, jos totta.

- Sivusto vastaa vuosittaiseen asiakaskyselyyn.
- Kohde osallistuu LYKE-verkoston järjestämään koulutustilaisuuteen tai tapahtumaan (esim. LYKE-kokous, [ULOS-UT-OUT](#), etäkokoukset).
- Se osallistuu Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton sääntömääräisiin kokouksiin (kevät- ja syyskokoukset).
- LYKE-sertifikaatti (sertifioitu LYKE-toimintakeskus/kehittämiskeskus) näkyy toimipisteen verkkosivuilla.
- Sivusto on päivittänyt tietojaan [MAPPA.fi-sivustolla](#).
- Sivusto on lisännyt sisältöä (materiaalia, koulutusta tai palveluja) MAPPA.fi-sivustolle.
- Toimialan työntekijät seuraavat liiton WhatsApp-ryhmää "LYKE-parviäly".

A1. ARVIOI SERTIFIOINTIKRITEERIEN TÄYTTYMISTÄ LAITOKSESSASI. Merkitkää x, jos kriteeri täyttyy.

TOIMINTAKESKUSTA KOSKEVAT KRITEERIT (KAIKKI KOHTEET):

- 1. Kohteessa järjestetään säännöllisesti vuosittain luonto- tai ympäristökasvatustoimintaa lapsi- ja nuorisoryhmille.
- 2. Laitoksen toiminta tukee opetussuunnitelmien ja/tai varhaiskasvatussuunnitelmien kestävän kehityksen kasvatustavoitteiden toteuttamista.
- 3. Paikka tukee toimintaan osallistuvaa opettajaa/kasvattajaa tiimeineen toteuttamaan ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen tavoitteita työssään.
- 4. Opetusmenetelmät perustuvat kokeelliseen, kokemukselliseen ja/tai tutkivaan oppimiseen. Opetusmenetelmät ovat osallistavia ja pedagogisesti perusteltuja.
- 5. Kohteen oppimisympäristönä on luonto tai muu ympäristö, joka mahdollistaa toiminnallisen ympäristökasvatuksen.

- 6. Kohteen oma toiminta on kestävän elämäntavan mukaista ja siitä tiedotetaan asiakkaille.
- 7. Kohteessa on vakituista, ympärivuotista henkilökuntaa ja vähintään yhdellä henkilökunnan jäsenellä on ympäristökasvattajan pätevyys tai vastaava koulutus.
- 8. Ympäristökeskuksen henkilöstö kehittää ympäristökasvatustaitojaan osallistumalla säännöllisesti täydennyskoulutukseen.
- 9. Keskus kerää palautetta ja kehittää toimintaansa lasten ja nuorten kanssa.

KEHITTÄMISKESKUKSEN KRITTEERIT (VAIN KEHITTÄMISKESKUKSET):

Se toimii alueensa kehittämiskeskuksena, joka kehittää ja edistää ympäristökasvatusta alueellaan monin eri tavoin. Kohteen on täytettävä vähintään kaksi seuraavista kriteereistä:

- 10. Ympäristökeskus osallistuu aktiivisesti alueensa ympäristökasvatusverkostoon.
- 11. Tukee ja edistää Vihreän lipun tai muita kestävän kehityksen ohjelmia alueensa kouluissa ja päiväkodeissa.
- 12. Koulutuksen tarjoaminen kasvattajille ja opettajille ympäristökasvatuksen ja kestävän kehityksen tavoitteiden tukemiseksi.

A2. AUDITOINTIPÄIVÄN OHJELMA, OSA 1. Täytä taulukko, josta käy ilmi ohjelman kulku, käytetty aika, välineet, menetelmät ja tavoitteet. Vaihtoehtoisesti voit liittää mukaan ohjelman toteutussuunnitelman tai antaa vastaavat tiedot muussa muodossa.

Aikataulu (Milloin se tehdään?)	Sisältö (Mitä tehdä?)	Työmenetelmät ja menettelyt (Kuinka tehdä se?)	Materiaalit ja laitteet (Mitä tarvitset?)	Tavoitteet (tiedot, taidot, kokemus, kokemuksellinen) (Miksi se?)

A2. AUDITOINTIPÄIVÄN OHJELMA, OSA 2. Arvioikaa lopuksi ohjelman ympäristökasvatustavoitteiden saavuttamista:

- Mitkä ovat ohjelman tärkeimmät ympäristökasvatustavoitteet?
- Arvioidaanko tavoitteiden saavuttamista ohjelman jälkeen? Jos arvioidaan, miten?
- Miten ohjelma vahvistaa lasten/nuorten osallistumista?

A3. VIRASTON OMAT TOIVEET TARKASTUSPÄIVÄN PAINOPISTEESTÄ.

- Millä aloilla on parantamisen varaa?
- Mitä erityisesti haluaisitte tarkastaa?

OSA B - Auditoinnissa täytetään sen opetustilanteen jälkeen!

Päivämäärä:

Tarkastettavan kohteen nimi ja läsnä olevat henkilöt:

Tarkastajat eli lomakkeen täyttäneet henkilöt ja toimipaikan nimi:

B1. VASTAA SEURAAVIIN SERTIFIOINTIKRITEEREIHIN LIITTYVIIN KYSYMYKSIIN.

Havainnoi opetustilannetta, haastattele tarkastuskohteen henkilökuntaa ja vastaa havaintoihin ja haastatteluun perustuviin kysymyksiin. Sertifiointikriteerit ovat liitteenä. Huomaa, että auditoinnissa arvioidaan toimipaikan toimintaa kokonaisuutena; auditointipäivänä havainnoidun ohjelman ei tarvitse täyttää jokaista kriteeriä yksinään, mutta kunkin kriteerin täytyminen tarkistetaan lomakkeen B lisäkysymysten avulla.

Kriteeri 1:

1. Mitkä ovat toimialan tärkeimmät asiakasryhmät?
2. Miten ryhmät valitaan?

Kriteeri 2:

OPS:n ja VASU:n arvopohja perustuu kestävän elämäntavan tarpeeseen.

1. Kerro esimerkkejä siitä, miten sivustosi koulutus ja ohjelmat antavat opastusta kestäviin elämäntapoihin.

Kriteeri 3:

1. Miten ryhmän opettaja osallistuu ohjelmaan?
2. Miten opettajia voidaan tukea jatkamaan ympäristökasvatusta ja ulkoilmaoppimista työssään?

Kriteeri 4:

1. Miten opetusmenetelmät tukevat lasten ja nuorten osallisuutta?
2. Miten opettaja edistää yhteisöllisyyttä ryhmässä ja ottaa huomioon erilaiset oppijat?

Kriteeri 5:

1. Miten oppimisympäristö tukee oppimistavoitteita?

Kriteeri 6:

Kuvaile, miten kestävä elämäntapa otetaan huomioon toimialan omassa toiminnassa.

1. Miten kestävä elämäntapa näkyy toimipisteen arjessa ja miten asiakkaita kannustetaan toimimaan kestävästi jokapäiväisessä elämässään?

Kriteeri 7:

1. Miten jatkuvuutta voitaisiin vahvistaa (tarvittaessa)?

Kriteeri 8:

1. Kuinka usein ja millaisiin koulutustilaisuuksiin henkilöstö on osallistunut?
2. Millaista lisäkoulutusta alalla tarvittaisiin?

Kriteeri 9:

1. Keneltä palautetta kerätään?
2. Miten lapsilta ja nuorilta kerätään ideoita ja parannustoiveita?
3. Miten palaute otetaan huomioon toiminnan kehittämisessä?

Jos auditoitu toimipaikka on kehittämiskeskus, edellä mainittujen kriteerien 10-12 lisäksi:

Toimimalla LYKE-verkoston kehittämiskeskuksena se kehittää ja edistää ympäristökasvatusta alueellaan monin eri tavoin. Kuvaile paikan roolia ympäristökasvatuksen kehittämisessä alueella (anna konkreettisia esimerkkejä kriteerien 10-12 havainnollistamiseksi).

B2: SERTIFIOINTIKRITEERIEN TÄYTTÄMINEN

Arvioidaan, täytyvätkö kriteerit (A1- ja B1-kriteerien avulla)? Merkitse x.

KYLLÄ

EI

Jos kriteerit eivät täyty:

1. Mitkä kriteerit kaipaavat parantamista (kriteerien numerot)?

2. Miettikää yhdessä ja kirjatkaa ylös parannusehdotuksia jokaista puuttuvaa kriteeriä varten.
3. Onko sivukonttorilla pyyntöjä saada tukea toimintansa parantamiseksi?

Liite 6. Miten annat rakentavaa palautetta ympäristökasvatuksen alalla työskentelevälle kollegallesi?

Rakentavan palautteen antaminen kollegalle, jonka työn olet juuri vertaisarvioinut, on tärkeää hänen ammatillisen kasvunsa ja työnsä parantamisen kannalta. Seuraavassa on joitakin ohjeita, joiden avulla voit antaa tehokasta palautetta:

1. **Aloita positiivisista näkökohdista:** Aloita korostamalla heidän työnsä vahvuuksia ja myönteisiä puolia. Tämä antaa palautekeskustelulle myönteisen sävyn ja auttaa kollegaa tuntemaan itsensä arvostetuksi. Tunnusta hänen ponnistelunsa ja työnsä onnistuneet osatekijät.
2. **Ole tarkka:** Anna konkreettisia esimerkkejä palautteesi tueksi. Sen sijaan, että sanoisit: "Raportissa on parantamisen varaa", sano: "Johdanto oli hyvin kirjoitettu ja mukaansatempaava, mutta data-analyysiosio voisi hyötyä yksityiskohtaisemmista selityksistä."
3. **Keskity parantamiseen:** Muotoile palautteesi pikemminkin parantamisen kuin kritiikin näkökulmasta. Käytä lauseita kuten "Harkitse tarkistamista..." tai "Yksi parannusehdotus on...". Tämä rohkaisee kollegasi näkemään palautteesi pikemminkin mahdollisuutena kasvaa kuin hänen kykyjensä arvosteluna.
4. **Ole objektiivinen:** Pidä palautteesi objektiivisena ja keskity itse työhön, älä yksilöön. Vältä henkilökohtaisia hyökkäyksiä tai olettamuksia hänen aikeistaan. Pidä kiinni havainnoista ja työhön liittyvistä erityiskohdista.
5. **Tarjota ratkaisuja tai ehdotuksia:** Jos havaitset parannettavaa, tarjoa rakentavia ehdotuksia tai ratkaisuja. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi esimerkkien antamista, resurssien suosittelemista lisäoppimista varten tai avun tarjoamista tarvittaessa.
6. **Kannusta vuoropuheluun:** Kehota kollegasi esittämään kysymyksiä tai pyytämään selvennyksiä antamastasi palautteesta. Kannusta avoimeen viestintään ja ole vastaanottavainen hänen näkökulmalleen. Näin edistät yhteistyötä ja osoitat, että arvostat hänen panostaan.
7. **Aseta selkeät odotukset:** Kerro selkeästi odotuksesi palautteesi perusteella tehtävistä tarkistuksista tai muutoksista. Aseta tarvittaessa määräaikoja ja tarjoa jatkuvaa tukea tai ohjausta, kun he työskentelevät työnsä parantamiseksi.

8. **Päätä** palautekeskustelu **myönteiseen sävyyn**: Päätä palautekeskustelu rohkaiseviin ja tukeviin sanoihin. Toista luottamuksesi palautteenantajan kykyihin ja ilmaise arvostavasi hänen halukkuuttaan ottaa vastaan palautetta. Tämä auttaa ylläpitämään myönteistä suhdetta ja rohkaisee kollegaa jatkamaan palautteen hakemista tulevaisuudessa.

Muista, että palautteen antamisen tavoitteena on auttaa kollegaa kasvamaan ja kehittymään, joten lähesty prosessia empaattisesti, kunnioittavasti ja aidosti haluten tukea hänen kehitystään.

Liite 7. Vertaisarvioinnin tarkistuslista.

Vertaisarviointiprosessin esittely (sekä koululuokalle että arvioijille).

1. Yleiskatsaus vertaisarvioinnin tarkoituksesta ja tavoitteista.
2. Vertaisarvioinnin merkitys organisaation tehokkuuden ja ohjelmien laadun arvioinnissa.
3. Selitys vertaisarvioinnin aikataulusta ja prosessista.

Arvioijan tehtävät ja vastuut

1. Kuvaus arvioijan rooleista ja odotuksista.
2. Painotetaan ammattitaitoa, luottamuksellisuutta ja puolueettomuutta.
3. Aktiivisen osallistumisen ja yhteistyön merkitys.

Havainnointiohjeet

1. Ohjeet ohjelman istuntojen, vuorovaikutuksen ja toiminnan tarkkailuun.
2. Ohjeet siitä, mihin näkökohtiin tulisi keskittyä, mukaan lukien opetussuunnitelman toteuttaminen, opiskelijoiden sitoutuminen ja ohjelman tehokkuus.
3. Muistutus yksityiskohtaisten muistiinpanojen tekemisestä ja todisteiden keräämisestä havaintojen tueksi.

Tiedonkeruumenetelmät

1. Yleiskatsaus tiedonkeruumenetelmiin, mukaan lukien asiakirjojen tarkastelu, osallistuva havainnointi ja haastattelut.
2. Ohjeet havaintojen dokumentointiin, palautteen keräämiseen osallistujilta ja asiaankuuluvien tietojen kirjaamiseen.

Keskustelu ja analyysi

1. Ohjeet ryhmäkeskustelua varten, mukaan luettuna havaintojen jakaminen, havaintojen analysointi sekä vahvuuksien ja parannuskohteiden tunnistaminen.
2. Painotetaan avointa vuoropuhelua, aktiivista kuuntelua ja kunnioittavaa viestintää.

Palautteen antaminen

1. Strategiat rakentavan palautteen antamiseksi ohjelman ohjaajille ja organisaation henkilöstölle.
2. Vinkkejä vahvuuksien korostamiseen, heikkouksiin puuttumiseen ja toimivien suositusten antamiseen.

Itsensä kehittämisen suunnittelu

1. Selitys itsensä kehittämisen suunnitteluistunnosta.
2. Ohjeet siitä, miten ohjelmien ohjaajat voivat pohtia saamaansa palautetta, tunnistaa osaamisensa ja asettaa tavoitteita ammatilliselle kehitymiselle (Viron malli).
3. Toimintakykyisten suunnitelmien luominen, joissa on tarkat tavoitteet ja aikataulut, on tärkeää.

Dokumentointi ja seuranta

1. Yleiskatsaus dokumentointiprosessiin, mukaan lukien vertaisarvioinnin tulosten, annetun palautteen ja laadittujen toimintasuunnitelmien kirjaaminen.
2. Seurannan ja jatkuvan tuen merkitys suositusten täytäntöönpanon ja jatkuvan parantamisen varmistamiseksi.

Liite 8. Koulutusohjelma Helsingissä QualitE-hankkeen toteuttamista varten.

Toiminnan nimi:	Laadunvarmistuskoulutus Helsingissä, 22.–24.04.2024
Hankkeen nimi:	Yhdessä kohti parempaa ympäristökasvatuksen laatua (QualitE)
Hankkeen koodi:	2023-2-EE01-KA210-SCH-000185260
Paikka:	Helsinki, Suomi
Toiminnan tarkoitus:	Suomessa ja Virossa käytettävien laadunvarmistustyökalujen testaaminen ja parantaminen 8 osallistujan kanssa kummastakin kumppaniorganisaatiosta, ja lisäksi asiantuntijoita verkostokumppaneista: Viron ympäristökasvatusyhdistys (EEA) ja Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton verkosto (LYKE)). Lisäksi tutustutaan suomalaisiin parhaisiin käytäntöihin ja tehdään vertaisarviointi kotimaiselle kiertotalousohjelmalle ja annetaan palautetta työkalujen ja opinto-ohjelmien parannuksista.
Päivämäärä(t):	22.–24.04.2024

Maanantai 22.04

06.13 Juna Tartosta

10.30 Laiva Tallinnasta

13-14 Kasvis-/vegaanilounas

14.30 Tervetuloa Ympäristökoulu Polun Hakaniemen toimistoon (Siltasaarekatu 11 C 42-45, 2. kerros): Lyhyt esittäytymiskierros ja ohjelma, yleinen esittely työstämme.

15.30 Opinto-ohjelmien esittely: Case Kännykkä ulkona puistossa Hannele Parviaisen kanssa, Kiertotalouden mobiilipeli sisällä

17.00 Kokemusten jakaminen, kysymykset, kommentit

18.30 Sisäänkirjautuminen Helka-hotelliin (Pohjoinen Rautatiekatu 23, Helsinki)

Tiistai 23.04

7.30 Aamiainen hotellissa

8.30 Metrolla Kampista Hakaniemen toimistolle (Siltasaarekatu 11 C 42-45, Helsinki)

9-10.00 Valmistautuminen toimistossa ennen ohjelman seuraamista ja vertaisarviointia: LYKE:n tarkastusohjeet ja lomakkeiden kertaus

10-11.00 Kiertotalousohjelmien vertaisarviointi: Elena Lehtimäen ja Käpylän ala-asteen 6. luokan kanssa.

11-12.00 Ensimmäiset reaktiot, pohdinnat, palaute (ryhmä jaetaan pareittain, kävelykokouksena).

12-13.00 Lounas Kaisaniemen kasvitieteellisessä puutarhassa Cafe Violassa

13-16.00 Työpaja Hakaniemen toimistolla: LYKE-auditointilomakkeiden täyttäminen, keskustelua reaktioista, pohdinnoista, palautteesta, ohjelmakuvauksen arvioinnista: Virolaisten tekemän arvioinnin tulokset ja jatkokeskustelu.

Ryhmätyöskentely: Laadunvarmistus (QA) Työkalujen kehittäminen: LYKE-järjestelmän ja Viron järjestelmän vahvuudet ja heikkoudet. Mitä voitaisiin parantaa? Koko QualitE-hankkeen opit, jako ryhmiin.

Ryhmätyön päätelmät

17.30 Illallinen Ravintola Nolla (Zero) (Fredrikinkatu 22)

Keskiviikko 24.04

7.00 Aamiainen hotellissa ja uloskirjautuminen

8.00 Bussi 213 Kampin linja-autoasemalta Nihtisiltaan, Espoo

9.15 Kiertotalousvierailu Nihtisillan kierrätyskeskukseen: Kierros kierrätyskeskuksen kulissien takana, Vaatteiden matka-animaatiotyöpaja; hankkeen johdon kokous.

12.00 Lounas Knittersissä (Kutojantie 6, Espoo)

13.00 Juna U Rautatientorille tai bussi 280 Kamppiin.

14.45 Raitiovaunu 7 tai 9 Länsiterminaali 2:een (satama).

16.30 Laiva Helsingistä

19.54-22.56 Juna Tallinnasta Tarttoon

Liite 9. Tartossa toteutettavan QualitE-hankkeen koulutusohjelma.

Toiminnan nimi:	Laadunvarmistuskoulutus Tartossa 25.–27.09.2024.
Hankkeen nimi:	Yhdessä kohti parempaa ympäristökasvatuksen laatua (QualitE)
Hankkeen koodi:	2023-2-EE01-KA210-SCH-000185260
Paikka:	Tallinna, Viro
Toiminnan tarkoitus:	Suomessa ja Virossa käytettävien laadunvarmistusvälineiden testaaminen ja parantaminen 8 osallistujan voimin kummastakin kumppaniorganisaatiosta sekä verkostokumppaneiden asiantuntijoiden kanssa.
Päivämäärä(t):	25.–27.09.2024

Keskiviikko 25.09

09.00–11.15 Eckerö Linen laiva M/s Finlandia Helsingistä Tallinnaan.

- Ryhmätyöskentely laivalla. Jakaudu kahteen ryhmään ja lue nämä kaksi ohjelmakuvausta:
 - [Kiertotalousohjelma 7.-9.-luokkalaisille](#) (Aili Elts)
 - [Kiertotalousohjelma 10.-12.-luokkalaisille](#) (Liina Niinemägi)

Tämän jälkeen kukin ryhmä arvioi virolaisen ohjelman laadunarviointilomakkeen avulla, sisältääkö tämä ohjelmakuvaus kaikki tarvittavat tiedot. Merkitkää x ruutuun (enemmän oikealle on parempi kuin enemmän vasemmalle). Kukin ryhmä tekee muistiinpanoja tulostettuihin arviointilomakkeisiin ja on valmis antamaan palautetta ennakoarvioinnista torstaina 26. syyskuuta.

12.00–14.25 Lux Express -bussi Tarttoon - pääte pysäkki

Keskiviikko 25.09

15.00 Tervetuloa Tarton luontotalolle (Lille 10, Tartu)

- Tervehdyssanat ja lyhyt esittely TEECin toiminnasta (15 min, Janika Ruusmaa).
- Lyhyt esittely ohjelmasta (20 min, Gedy Matisen)
- Talokierros (50 min, Gedy Matisen)

16.30 TEEC-opinto-ohjelmien esittely

- 45 minuutin demo ohjelmasta "[Packaging green bingo](#)" 4.-6. luokkalaisille (Aili Elts).
- 45 minuutin demo "[Energiatehokkaasta talosta](#)" 10.-12. luokkalaisille (Maris Mägi).

18.00 Sisäänkirjautuminen Lydia-hotelliin

19.00 Yhteinen illallinen, jossa pohditaan esiteltyjä ohjelmia.

Torstai 26.09

8.45 Kokoontuminen Tarton luontotalolla (Lille 10)

9.00-9.30 Ohjelman laadun ennakoarviointi

- Suomalaisen vieraiden palaute ohjelmakuvausten arvioinnin esivalmistelusta Viron Lakka-kriteerien pohjalta, 30 minuuttia (vetäjänä Annelie Ehlvest).
- Vertaisarvioinnin valmistelu ja jakaminen ryhmiin (Gedy Matisen).

09.45/10-11.15/11.30 Kiertotalousohjelmien pilotointi - vertaisarviointi kahdessa ryhmässä

- [Kiertotalousohjelma 7.-9.-luokkalaisille](#) (Aili Elts)
- [Kiertotalousohjelma 10.-12.-luokkalaisille](#) (Liina Niinemägi)

Huom! Valmistaudu osallistumaan sisällä ja ulkona (tarkista sääennuste).

11.30 Ensimmäiset reaktiot, pohdinnat ja palaute kirjataan yksilöllisesti Survey Monkey -kyselylomakkeilla:

[7.-9. luokkalaisten ohjelma](#)

[10.-12. luokkalaisten ohjelma](#)

12-13.00 Lounas Spargelissa

13-14.00 Rakentavan palautteen antaminen, parannusehdotusten kerääminen

- Survey Monkey -yhteenvetojen tulosten tarkastelu, kommenttien pyytäminen ja konkreettisempien parannussuosittelusten saaminen kiertotalousohjelmia varten.

14.00-15.30 Ryhmätyöskentely: Millainen olisi täydellinen ympäristökasvatuksen laadunvarmistusjärjestelmä? Mihin tarvitaan parannuksia Suomessa, mihin Virossa (Gedy johtaa)?

15.30 Tarjolla on ekologista purtavaa, kahvia ja teetä.

16.00 Aktiviteetti harrastekoulun tunneilla (kukin valitsee yhden, enintään 3 henkilöä yhdessä luokassa):

1. "Taidetta luonnossa" Annika Pakk

2. Liisgren Pärnsalu "Crafters" (käsityöläiset)
3. "Eläinten ystävät" by Aire
4. Mai-Liis Vähin "Pienet tiedemiehet"

17:00 Paluu hotellille tarvittaessa vaihtamaan vaatteita jne.

18.00 Yhteinen illallinen Aparaaditehasissa

Perjantai 27.09

8.30–10.15

- Katsaus Viron kansallisen ympäristökasvatuksen laatujärjestelmän kehittämiseen (Gedy)
- Virolaisen ympäristökasvattajien osaamismallin esittely ja miten se toimii psykologian kannalta (Grete Arro, PhD kasvatuspsykologi).
- Käytännön johdatus itsensä kehittämisen työkaluun ohjelmien ohjaajille (Grete Arro) (Grete Arro)

10.15–10.30 Yleiskatsaus ohjelmien ohjaajien itsensä kehittämiseen tarvittavan oppimateriaalin luomisessa tapahtuneeseen kehitykseen (Aili Saluveer, EEA).

10.30 Tarjolla ekologista purtavaa, kahvia ja teetä.

10.45 Kuljetus Kalda tee 24:lle kaupunkibussilla kiertueelle lähtevien osalta

11.00–12.00 Kierros osallistujille [Tarton uudelleenkäyttökeseuksessa](#) / projektiryhmän (Annelie, Aili, Liina, Aire) projektikokous Tarton luontotalossa.

12.30–13.00 Seminaarin päättäminen. Koko ryhmän keskustelu Tarton luontotalossa tämän opintomatkan tuloksista ja tästä hankkeesta kokonaisuudessaan, seuraavat mahdolliset askeleet yhdessä.

13.00–14.00 Yhteinen lounas Dorpat-buffetissa

14.30–17.00 Lux Express -bussi Tallinnaan

18.30–21.00 Eckerö Line M/S Finlandia

Käytetyt verkkolähteet

[LYKEN kotisivu](#) (toukokuu, joulukuu 2024).

[EEEA:n kotisivu](#) (toukokuu, joulukuu 2024).

[Tarton luontotalon kotisivu](#) (toukokuu, joulukuu 2024).

[Ympäristökoulu Polku kotisivu](#) (toukokuu, joulukuu 2024).

